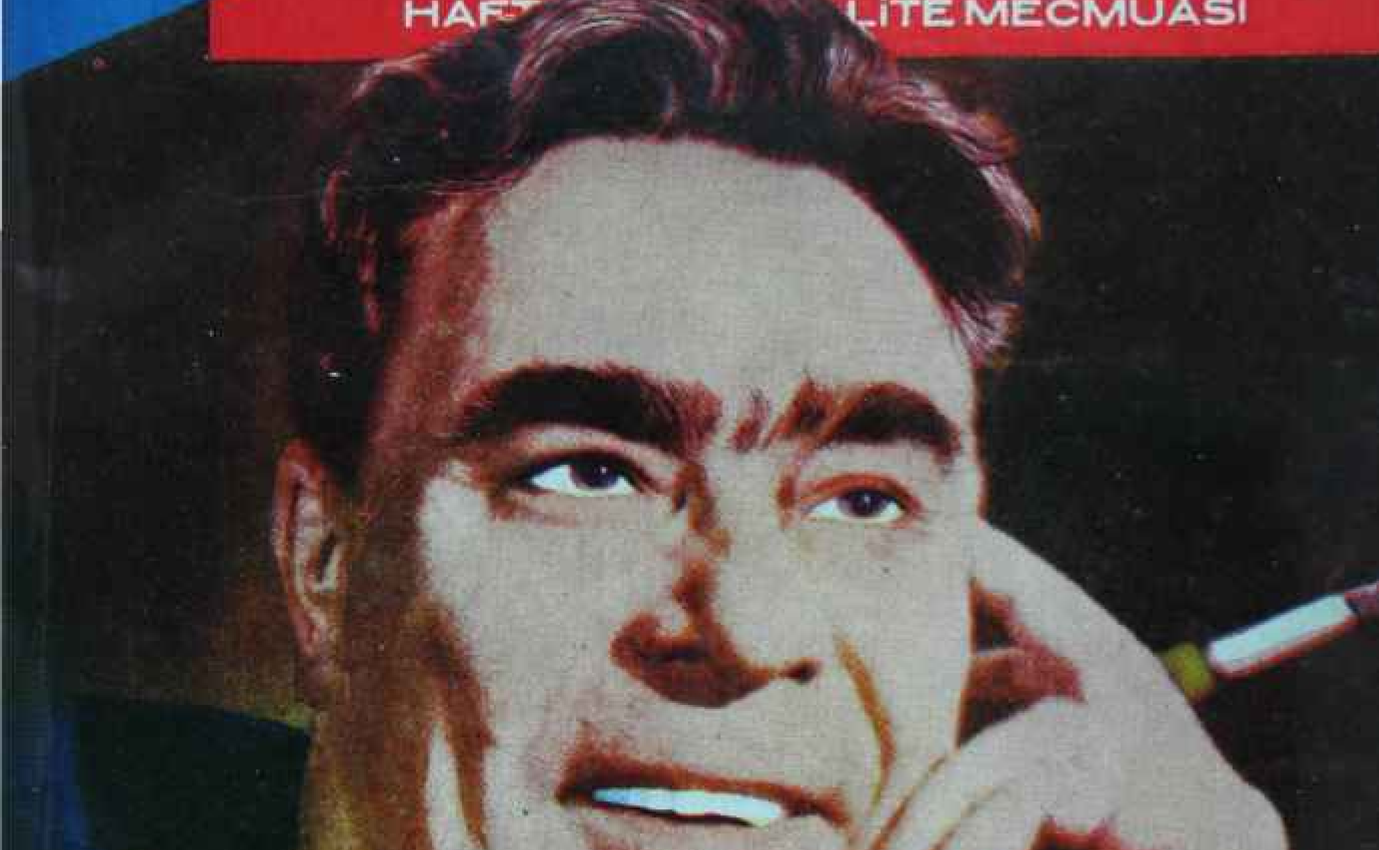
Bayarın Tahliyesi

AKİS

HAFT LİTE MECMUASI

Leonid BREJNEF

Moskova Ziyaretinin İçyüzü

Sayı: 543 Cilt: XXXI Yıl: 11

Sahibi

Mübin Toker

Başyazarı
Metin Toker
Yazı İşleri Müdürü
Y. Yüksel Erdem
Bu sayıda Yazı Kurulu
İç Haberler Kısmı: Kurtul Altuğ, Güneri Civaoğlu, Teoman Erel, Egemen Bostancı (İstanbul) Seyfi Özgenel (İzmir) — Dış Haberler Kısmı : Halûk Ülman — Magazin Kısmı: Jale Candan, Tüli Sezgin, Bihin Anter, Hüseyin Korkmazgil Tiyatro: Naciye Fevzi, Lûtfi Ay — Sinema: Tarık Kakınç — Yayınlar: H. K.

Resim
Ali Parmakerli

Fotoğraf
T.H.A.
Hüseyin Ezel-
Erdoğan Çiftler

Klişe '
Birlik Klişe Atölyesi
Tel : 11 70 15

Yazı işleri
Rüzgarlı Sokak No 15/2
Tel: 11 89 92
P K 582
İdare
Rüzgârlı Sokak No: 15/1
Tel: 10 61 96

Abone Şartları
3 aylık (12 nüsha) 10.00 lira
6 aylık (25 nüsha) 20.00 lira
1 senelik (52 nüsha) 40.00 lira
İlân şartları
Santimi 20 lira
3 renkli arka kapak 1500 lira

AKİS Basın Ahlâk Yasasına
uymayı taahhüt etmiştir.

Dizildiği yer
Rüzgârlı Matbaa

Basıldığı yer
Hürriyet Matbaası

Ankara

Basıldığı tarih :
12.11.1964

A K İ S

HAFTALIK AKTÜALÎTE MECMUASI

Kendi Aramızda

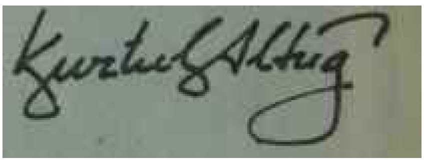
Sevgili AKİS Okuyucuları

Bu hafta YURTTA OLUP BİTENLER sayfalarımızın hemen büyük bir tamı Metin Tokerin gezi notlarına ayrılmış bulunmaktadır. Erkinin Moskova seyahatinin yankılan su satırları okuduğunuz sırada bütün dünyada ve memleketimizde devam etmektedir. Türk-rus münasebetlerinde birden betiren ılımlı hava - doğrusu istenirse -, bu büyük komşumuzla aramızdaki buzlan eritmiştir. Erkinin seyahati Sovyet Rusyada bir iktidar değişikliğinin yapıldığı ana tesadüf etmiştir. Buna rağmen Erkin ve beraberindeki heyet Moskovada son derece sıcak bir hava ile karşılaşmışlar, ruslar türk heyetine karşı son derece anlayışlı davranmışlar, tahmin edilen bazı gerçek dışı talepleri söz konusu dahi etmemişlerdir. Memnuniyet verici olan budur. Nitekim Erkin daha ayağını Esenboğa Hava Alanına atar atmaz görüşmelerin son derece faydalı olduğunu ifade etmiştir.

Son derece ilginç Moskova gezisinin AKİS bakımından başka bir önemi olmuştur. AKİS Başyazarı Metin Toker, merak konusu ülkeyi Erkin heyetiyle birlikte gezmiştir, AKİS başyazarının bu merak konusu olan ülke baskındaki yarısını bu bakımdan YURTTA OLUP BİTENLER sayfalarımızın başına almış bulunuyoruz. Metin Toker bu yazısında hem Rusyada cereyan eden görüşmeleri bilinmeyen taraftan ile vermekte, hem de Rusya ve ruslar hakkında bir takım gerçekleri gözler önüne sermektedir.

Bu hafta eğlenceli bir başka yazı daha sunmaktayız. "AP" başlıklı yazı, AP içinde dönen dolapların son hikayesidir. Ankarada yapılan AP il kongresinde bu horoz döğüşü ayan beyân ortaya çıkmıştır, AKİS sayfalarında AP'deki koltuk savaşının hikâyesini bulacaksınız.

Saygılarımızla

İçîndekiler

günlerin getirdiği

Yurttan Akisler

Atatürk — Türkiye, Atatürkün bir ölüm yıldönümünü daha matem havası içinde geçirdi. Gene bayraklar bütün yurtta yarıya kadar çekildi, radyolardan musiki' yayınları kalktı, lokallerde orkestralar sustu, sinemalar kapandı, gazeteler siyah başlıklarla çıktı. Halbuki Büyük Önderin ölümünün üzerinden çeyrek asırdan fazla zaman geçmiştir ve artık bu yıldönümünü, başka türlü geçirmek, ona başka bir mâna ve hava vermek lazımdır. Her halde Atatürkün ruhu, ölümünün her yıldönümünde yas içinde bir Türkiye görmekle memnun olmamaktadır. 10 Kasım gününün bir ölüm yıldönümü olarak değil, bir anma günü olarak yaşanması zamanı gelmiş ve hayli zamandan beri geçmiştir bile..

Bu yıldönümünde de anma törenlerinin en önemlisini, Anıt Kabirde yapılan tören teşkil etti. Törende Cumhuriyet Senatosu Başkanı Enver Alta, Millet Meçlisi Başkam Fuat Sirmen, Başbakan İsmet İnönü, Genel Kurmay Başkanı Cevdet Sunay ile Bakanlar, milletvekilleri ve diğer sivil ve askerî erkân hazır bulundular.

Tören, sabah saat 8,40'da, Anıt Kabirin Aslanlı Kapısı önünde toplanan (kortejin, ağır adımlarla Mozoleye doğru ilerlemesiyle, başladı.

D.T.C. Fakültesinde **yapılan** Atatürk **ihtifali**
26. yılda *ayni acıyla anılıyor*

Kortejin önünde Garnizon Komutanı, Cumhurbaşkanlığı Genel Sekreteri, Cumhurbaşkanlığı Özel Kalem Müdürü, Muhafız Alayı Komutanı, Dışişleri Bakanlığı Protokol Genel Müdürü sıralanmışlardı. İki subayın taşıdığı, kırmızı-beyaz karanfillerden örülü çelengin arkasında ise Senato Başkanı Enver Aka, Millet Meclisi Başkanı Fuat Sirmen, Başbakan İsmet İnönü ve Genel Kurmay Başkanı Cevdet Sunay ilerliyorlardı. Bunları Başbakan Yardımcısı Kemal Satır, Bakanlar, kuvvet Komutanları ve diğer askeri, mülki erkân takip ediyorlardı.

Saat 8,45'te Aslanla Yolun sonuna ulaşan kortej, daha sonra, güneşte kılıçları parıldıyan genç subayların arasından Mozoleye yöneldi. Orada, Senato Başkanı Enver Akanın çelenk koymasından sonra, saat tam 9,05'te Anıt Kabir sırtlarında ince bir "ti" yankılar yaptı. Bunun ardından da Cumhurbaşkanlığı Bandosu İstiklâl Marşını çaldı.

• Saygı duruşundan sonra özel deftere Enver Aka şu satırları yazdı:

"Ölümsüz Atam,

Millî hakimiyet için gösterdiğin ışıklı yolda ilerliyen büyük Türk Milleti, bugün seni şükranla, minnetle anıyor. Fâni varlığının bizi terkettiği günün hazin hatırası önünde bir kere daha saygı ile eğiliyoruz."

Atatürkün mânevi huzurunda yapılan saygı duruşundan sonra kortej, aynı düzen içinde devrim şehitlerinin kabrine geçti ve Enver Aka buraya da bir çelenk bıraktı. Anıt Kabir o gün güneş batıncaya kadar başkentlilerin ziyaretine açık bırakıldı. Ayrıca, saat 11'de Ankarada bulunan elçilikler adına, kordiplomatik duayeni Sovyet Büyük Elçisi Rijof ve saat 11,30'da da Amerikan Yardım Kurulu adına Jusmat Başkam Tümgeneral Curtis J, Her rick, Anıt Kabiri ziyaret ederek birer çelenk koydular.

" Ayrıca Başkentin bütün okullarında ve Ulus Sineması ile Büyük Sinemada, Hukuk Fakültesinde anma törenlerl düzenlendi. Zafer Anıtının önünde bir kız ve bir erkek Üniversite öğrencisi nöbet tuttular.

Ziyaretler — NATO Genel Sekreteri Manlio Brossio 5-8 Kasım tarihleri arasında memleketimizi ziyaret etti. Bu, uzun boylu ve sempatik İtalyan diplomatının Türkiyeye ilk gelişidir. Daha önceden tesbit edilmiş olmakla beraber, Brossio'nun gelişi Türkiye için ilgi çekici dış politika faaliyetlerine tesadüf etti ve bu yüzden oldukça önem kazandı.

Brossio 5 Kasım Perşembe gecesi Esenboğaya indiğin de, Türk Dışişleri Bakam Feridun Cemal Erkin türk-rus görüşmeleri için Moskovada bulunuyordu. Kıbrıs meselesi ise Birleşmiş Milletlere giden yolun durgunluk devresinde idi. Yeni Genel Sekreter Ankarada, NATO'yu çok yakından ilgilendiren bu iki konu üzerinde faydalı temas ve çakışmalar yapmak imkânım sağladı. Gerçi Brossio, basına beyanlarında, NATO'nun Kıbrıs meselesi için "takipçilik"ten başka bir şey yapamıyacağını, türk-rus görüşmeleri ve yakınlaşmasının ise diğer NATO devletlerinin çoktanberi yürüttükleri tipten ve normal karşılanması gereken bir hareket olduğunu sık sık tekrarladı ama, türk hükümeti ile yaptığı temaslarda, hükümleri bu derecede önceden verilmiş ve kesin değildi. Brossio sorular sordu, sorulara cevap verdi ve Esenboğadan ayrılırken kendini, bu konularda, geldiğinden çok daha bilgili hissetti.

Genel Sekreter, Ankarada yaptığı temaslardan ÇOK memnun kaldığını her fırsatta belirtmekten de kendini alamadı. Samimi bir sohbet sırasında:

"— Politika feylesofunu tanımaktan çok memnunum!" diye konuşurken, İsmet İnönüden bahsediyordu.

Skandallar_____Haftanın başında Sah günü, Celâl Serin ile Tülin İmrağ sade bir törenle evlendiler. Düğün töreni Adana Cezaevinde yapıldı. Tülin İmrağı aldatarak iğfal ettiği için cezaevinde bulunan Çukobirlik Mihmandar Fabrikası Müdürü Celal Serin için bu izdivaç çok mesut, bir sonuç yarattı: hürriyet!

Bu izdivaç, hakkında gıyabi tevkif müzekkeresi kesilmiş olan ve iğfal olayına ev sahipliği ederek karışmış bulunan AP'li Belediye Başkanı, Ali Sepici için de aynı derecede mutlu oldu. o da böylece tevkiften kurtuldu. Celal Serinin, iğfal ettiği kızla evlenebilmek için ayrıldığı karısı Suna Serin de - nedense! - mutlu görünmekte ve gazetecilere film çevireceğini söylemektedir. Zaten bu olay çeşitli tarafları ile bir türk filmi kadar karışık ve eğlencelidir. Ancak aynı olay bir başka tarafı ile de acı ve düşündürücüdür. O da, Türkiyede suçluların, kanunun fiilleri için gösterdiği cezaya malî güçleri oranında yakın veya uzak olmalarıdır. Bu durum, adalet kavramım zedeleyecek niteliktedir. Eğer söylenti ve gazete haberleri doğruysa, para ile alman raporlar, ikna edilen kız babaları, eski karılar, açılan cezaevi kapılan 1964 Türkiyesi için güzel şeyler değildir.

AKİS
HAFTALIK AKTÜALİTE MECMUASI

Yıl : 11 13 Kasım 1964, Sayı: 543 Cilt: XXXI

YURTTA OLUP BİTENLER

Millet

Yeni bir dünya

Türkiyenin dış politikasında bir süre önce başlayan gelişine ikinci meyvasını da vermiştir. Türkiiye ile İran ve Pakistan arasında, CENTO'-ntın dışında da çok. yakın, samimi ve gerçekçi bir işbirliği gelişinken türk-rus münasebetlerindeki buzlar çözülme yoluna girmiştir. Bu, Türkiyenin "suples"i daha fazla bir politika takip etmesini kolaylaştıracak tır.

Türkiyenin dış politikasının teme linde bir değişiklik olmamıştır. Bu. temel bugün do batıyla ittifaklarımız ve sıkı bağlanımadır. Ama bunlar bizi hareket kaabiliyetinden mahrum hale soktu mu ilk milletlerarası güçlükte nasıl zor duruma düştüğümüz, düşürüldüğümüz Kıbrıs işinde görülmüştür. "Barış içinde beraber yaşama", "milletler arasında karşılıklı güven ve dostluk" havaları her tarafta çalınırken bizim, batıya sadakat göstereceğiz diye herkesle kötü kişi olmamız aklın alacağı bir davranış değildir.. "Sadakat" kelimesine bu günün icaplarına ve şartlarına daha uygun bir mâna vermek lâzımdır. Şimdi, dış politikamızdaki yeni gelişmeleri e yapılan budur. Türkiyenin Rusyayla olan münasebetinin amerikan-rus veya İngiliz-rus, yahut fransız-rus münasebetterinden daha gergin kalma sini istemek hiç kimsenin hakkı değildir. Bunun dünya barışına da zaten bir faydası yoktur.

İnönü Sovyet Büyük Elçiliğinde Nikita Rijof ile
Tatlı tatlı, sohbet

Bizim batılı müttefiklerimiz şu son bir yıl içinde bizi anlamakta, Türki - yede olup bitenlere doğru teşhis koymakta büyük hatalar işlemişlerdir. Bunda bir takım peşin hükümlerin, bir takım maksatlı tefsirlerin, yanıltıcı basın raporlarının rolü büyük olmuştur. Bir defa türk halkını tanımamak, memleketteki kuvvet dengesinden habersiz olmak, bir takım ;ç politika propagandalarına bel bağlamaya kalkışmak, Türkiyenin hangi istikamette seyrettiğini görmemek talihsiz neticeler doğurmuştur, İktisadî., hele siyasî güçlükleri mübalâğa etmek gelişen yeni dış politikada bu unsurlara gerçekten taşıdıkları değerden fazlasının atfına yol açmıştır ki bu çok kimseyi fena halde şaşırtmıştır. Düşünmek lâzımdır ki bazen budâlalık, meselâ Kıbrıs işine Türkiyede hiç önem verilmediğini. İktidarın bunu kendi durumunu sağlamlaştırmak için âlet diye kullandığını sanacak kadar ileriye götürülmüştür. Ondan sonra da Kibrisin kaybedilmesini türk halkına kabul ettirebilecek kadar babayiğit bir başbakan aranmasına geçilmiştir. Tabii bu çeşit düşünceler kafada bulunursa hadiselerin ma hiyetine doğru teşhis koymak imkânı kendiliğinden kaybolmaktadır.

Buna mukabil türk halkı, Moskova da rusların bizim ruh haletimize ve kendimizi idaredeki yeni prensipleri mize, değişen bir dünyadaki yerimizi bulma gayretlerimize çok daha isabetli teşhis koyduklarını anlamıştır. Batılılar hatada devam etmek istemiyor larsa kafalarını biraz daha müsbet ça lıştırmak zorundadırlar. Aksi yolda ısrar bir takım anlayışsızlıkların çapını büyütecektir ki bundan hiç kim senin, hele batının hiç faydası olmayacaktır. Bir defa türklerin özünün ve sözünün aynı olduğunu anlamak öküz altında buzağı aramak meraklılarım çok boş, müşküllerden kurtaracaktır.

Moskova Ziyareti ve Sonrası

Metin TOKER

Türkiye ile Rusya arasındaki münasebetlerde yeni bir devir açılmış bulunuyor. Bu devrin resmi adı "Atatürk ve Lenin tarafından kurulmuş olan türk-rus dostluğuna dönüş'tür. İsim, yeni münasebetlerin mânasını ve mahiyetini tam bir gerçekçilikle anlatmaktadır.

Leninin, türklerin Millî Mücadelesine büyük bir önem verdiği ve onu dikkatle takip ettiği hiç kimsenin meçhulü değildir. Bolşevik İhtilâlinsin yaratıcısının Kremlindeki, bugün müze halinde muhafaza edilen çalışma odasında bir duvarı Türkiye haritasının kaplaması bunun delillerinden biridir. Lenin, hiç şüphe yok, yaratılmakta olan yeni Türkiyenin dünyadaki ikinci komünist ülke olmasını hararetle arzulamıştır. Buna çok çalıştığı da, bilinmektedir. Millî Mücadelemizde Sovyetlerin bize yaptığı büyük maddi ve manevi yardım, bir köşesinden, daima bu hedefi gözetmiştir, Ama Mustafa Kemal yeni Türkiyeyi bir sovyet cumhuriyeti değil, bir batılı cumhuriyet olarak kurmuştur.

Bu, iki komşu memleketin birbiriyle dost kalmasına mani teşkil etmemiştir. Gerek Atatürk, gerek Lenin Türkiye ve Rusyanın rejimleri değişik de olsa aralarında iyi açık ve samimi komşuluk münasebeti devam ettirmelerinde iki taraf için fayda görmüşlerdir. İkinci Dünya Harbinin arefesine kadar bu münasebetler, beş aşağı beş yukarı o manzarayı taşımıştır. Bugün, İkinci Dünya Harbinden çeyrek asır sonra Türkiye ile Rusya tekrar bu, "Atatürk ile Lenin tarafından kurulmuş olan türk-rus dostluğu"na dönmektedirler,

Moskova ziyareti bütün ruhu itibariyle böyle bir hava taşımıştır. Ruslar heyetimizle yaptıktan ilk görüşmede, Türkiyenin durumuna, bir takım batılı aklıevvel gazeteci ve tefsircilerin, hatta siyaset adamlarının aksine gayet doğru bir teşhis koymuşlardır: Türklerin Batıya, daha doğrusu amerikanlara şantaj yapmak için Moskovaya gelmediklerini anlamışlardır. Bu onları hemen, anlayışlı olmaya itmiştir. Moskovada yetkili, yetkisiz hiç bir rus bizim NATO ittifakımızı. NATO üslerini bir tartışma, hatta bir görüşme konusu yapmamıştır. Bu çok akıllı bir davranış olmuştur. Zira ruslar böyle bir yolu denemiş olsalardı türk-rus görüşmeleri başlamadan bitmiş, olacaktı Halbuki ruslar bu konuda şöyle, konuşmuşlardır : "Bizim NATO ve üsler konusundaki görüşümüz herkesin malûmudur Biz Türkiyenin NATO üyesi olmamasını ve topraklarında yabancı üs bulundurmamasını elbette ki tercih ederdik. Ama bunlar, nihayet Türkiyenin kendi işidir. Her halde bu türk-rus dostluğuna ve türk-rus münasebetlerinin geliştirilmesine bir mani değildir".

Bu hava, Moskova ziyaretinin bir olumlu netice vermiş olmasının başlıca sebebidir Bunda, Erkinin başkanlığındaki heyetimizin Türkiyenin durumunu baştan, tam bir açık kalplilik ve samimiyette, olduğu gibi söylemeye muvaffak olmasının rolü büyüktür. Moskova görüşmeleri, ruslar bu doğru teşhisi koyduktan sonra gerçekten ılık bir havava bürünmüştür

Moskovada bir "rus yardımı" meselesi görüşülmemiştir. Zira. gene aklıevvel batılı gazeteci ve tefsircilerin. hatta siyaset adamlarının sandıklarının aksine, ortada böyle bir mesele yoktur. Mesele, Türkiye ile Rusya arasındaki ticaretin hacmin] arttırmaktır. Mevcut ticaret andlaşması bize her yıl üç milyon doların üstünde bir sovyet kredisi tanımaktadır Bu kredi bizim tarafımızdan bir türlü kullanılamamaktadır. Üç milyon dolarlık kredi kullanılamazken yeni kredilerden bahsedilmesi elbette ki bahis konusu olamazdı.

Ruslar hep, bu kredinin bizim iyi niyetimiz olmadığı için kullanılmadığı zehabına sahip olmuşlardır. Moskovada heyetimiz o noktayı da acık açık anlatmıştır. Türk piyasası rus piyasasını tanımamaktadır. Bundan dolayı Rusyadan ne alacağını, ne alabileceğini bilmemektedir. Eğer ticaret mübadelesinin hacminin arttırılması isteniliyorsa gayret ruslara düşmektedir. Kendilerini bizim piyasamıza tanıtmaları mecburiyeti vardır. Karşılıklı heyetler gönderilmelidir. Karşılıklı piyasalar üzerinde çalışılmalıdır. Ruslar, ticareti güçleştiren âdetlerini bırakarak ihalelere girmelidirler. Bunları türk heyeti o kadar samimi bir tarzda ve öyle deliller göstererek anlatmıştır ki rusların zihinlerindeki sis dağılmıştır, Moskovada ruslar, türklerin de kendileriyle iyi sıkı, karşılıklı saygı esasına dayanan bir dostluk kurmak niyetinde olduklarından emin olmuşlardır.

Sovyetler Birliğinin Kıbrıs konusunda yeni bir vaziyet almayı kabul etmesi bunun neticesidir ve rusların bir başka iyi niye gösterisidir. Eğer ortak bildiride iki tarafın Kıbrıs için en hayırlı statünün bir federasyon olduğu hususunda mutabakata vardıkları açıkça söylenmemişse bunun sebebi rusların, resmi politika olarak "başka memleketlerin idare şekillerine dışardan karışılmaması" prensibini kendilerine bayrak yapmalarıdır, Türkler bu noktada anlayış göstermişlerdir. Ama ortak bildiride, isminden başka Federasyonun her şeyi vardır.

Amerika ve İngiltereden sonra Sovyetler Birliği de milletlerarası hayatın temelini andlaşmaların teşkil ettiği ve bunların tek taraflı olarak yırtılıp atılamayacağı gerçeğini kabul ve ilân etmektedir Sovyetler Birliği bir Kıbrıs milleti tanımamaktadır. Kıbrısta iki millî cemaat vardır ve bunlar kanunî haklara sahiptirler Bu haklara riayet edilmek suretiyle Kibrisin toprak bütünlüğüne sahip, bağımsız bir devlet olarak herkesten saygı görmesi lâzımdır. Bu, Enosis kapısının kapanması demektir. Ruslar şimdiye kadar hep. "bağımsızlık" ve "toprak bütünlüğü" tâbirlerinin yanına akılları karıştıran ve ramlar tarafından istismar edilen bir üçüncü tâbir eklemişlerdir : "Hükümranlık''. Ortak bildiride, bu sefer, böyle bir tâbir yoktur Kıbrıs Cumhuriyetinin hükümranlığı konusunda elbette ki bir şüphe mevcut değildir. Ama bu hükümranlık mevcut ve meri andlaşmaların çerçevesi içindedir

Karşılıklı iyi niyet ve Moskovada gösterilen anlayış türk-rus münasebetlerinde bir yeni devrenin açılmasını sağlamıştır. İyi niyet ve anlayış önümüze çıkacak hadiselerde aynı kalırsa bu münasebetler gittikçe ılınarak de. vam edecektir, Rusya ile Türkiye gibi iki komşu arasında Atatürk ve Lenin tarafından kurulmuş olan dostluk tarzında bir dostluğun varlığı ise dünya barışı için şüphesiz bir kazançtır.

Dış Politika

Moskovadan.. sevgilerle!

(Kapaktaki temaslar)

Aşağıdaki yazı, Erkin Beye. tiyle birlikte Moskovaya git" miş olan Başyazarımız Metin Toker tarafından kaleme alınmıştır. Metin Toker Moskova Görüşmelerini en yakından takip etmek fırsatını bulmuş, ha diselerin gelişmesini görmüş mana ve mahiyetlerini incelemiştir. Türk-rus münasebetlerinde yeni bir devrin açıldığı ve gerek Türkiyenin içinde, ge rek dışında bu konuyla ilgili bin lâfın söylendiği bir sırada Başyazarımızın yazısı gerekli aydınlığı getirmektedir.

görüşmelerin ortasında Gromiko ye rinden kalktı, telefona gidip bir kaç cümle konuştu, sonra Feridun Cemal Erkine:

"— Buyurunuz! Brejnef sizinle ko nuşmak istiyor" dedi.

Türkiye Dışişleri Bakanı bir an ir_ kildi ve tereddüt geçirdi. Eliyle "iyi ama, nasıl konuşayım?" der gibi bîr işaret yaptı. Brejnef türkçe veya yabancı bir lisanı iyi bilmiyor. Erkin ise rusçadan anlamıyordu. Gromiko gülümseyerek :

"— Konuşursunuz.. Konuşursunuz.." dedi.

Ergün telefonun başına geçti. O zaman farketti ki telefon üç uçludur ve birinde Brejnef, birinde kendisi, bi rinde ise tercüman vardır. Rusyanın 1 numaralı adamı Türkiye Dışişleri Bakanına kendisini Moslkovada görmekten - daha doğrusu duymaktan - ne kadar memnun olduğunu söyledi, karşılaşamadıklarından dolayı özür di ledi. O gün, Bolşevik ihtilâlinin 47. yıldönümü şenliklerinde bulunmak üzere çeşitli komünist memleketlerden liderler rus başkentine geliyorlardı. Bunların içinde, partilerinin 1. sekreterleri de vardı. Onları hava alanında bizzat karşılaması lâzımdı. Onun için boyuna hava alanına gidip geliyordu. Ama Erkinle, telefonda olsun görüşmek istemişti. Türkiye hakkındaki iyi dileklerini. Türkiyenin büyük idarecilerine selâm ve saygılarım söyledi. Erkin aynı hisleri tekrarladı. Türkiyenin büyük idarecilerinden kendisine se lâm ve saygı getirdiğini bildirdi. Bun. ları bizzat takdim edememekten duyduğu üzüntüyü belirtti ve Brejnefin durumunu anladığını tekrarladı, Rusyanın 1 numaralı adamı görüşmelerde başarılar dilediğini, bunları yakından takip ettiğini ifade ettikten sonra telefonu kapadı,

Feridun Cemal Erkin müzakere ma sasına memnun döndü. Busyanın üç büyük adamından ikisi tarafından biz zat kabul edilmiş, 1 numarayla da telefonda görüşmek imkânım kazanmıştı. Bu, rus protokoluna göre itibar göstermenin tam ifadesini teşkil ediyordu,

ilk günün havası

Erkin Heyeti Moskovaya soğuk bir akşam vakti geldi Hava alanına bir türk ve bir sovyet bayrağı asılmıştı. Sovyetler Birliği Dışişleri Bakam Gromiko hava alanında türk meslektaşını bekliyordu.

Rus protokolünda herkesin kendi dengiyle, yani kendi seviyesindeki kim şeyle meşgul olması âdettir. Bir Dışişleri Bakanı ancak bir Dışişleri Bakanını karşılar, uğurlar, onunla görüşmeler yapar. Eğer bu seviyenin üstünde bir kimseyle temas edilirse, bu itibar demektir. Yok, kendi seviyesinden aşağıdaki kimseler karşısına çıkarılırsa bunun mânası istiskaldir. Nitekim, meselâ Erkinden bir kaç gün sonra Moskovaya gelen Çin Başbakanı Çu En-lay Sovyetler Birliği Başbakanı Kosigin tarafından karşılandı. Çu En-layın daha sonra Brejnefle de görüşmesi kendisine itibar edildiğinin delilidir.

Türk-rus görüşmeleri aslında hemen o an başladı. El sıkışılıp mutad lâflar söylendikten sonra iki Dışişleri Bakanı aynı otomobilin içinde gebre hareket ettiler.

Hava alanı şehirden yarım saatten fazla bir mesafededir, Gromiko ve Erkin rusçayı türkçe kadar, türkçeyi rusca kadar mükemmel konuşan bir tercümanın aracılığıyla kendilerine bir çalışma programı yaptılar. Komisyon, lar kurulacak ve onlar teknik işleri görüşeceklerdi. Büyükler ise daha ziyade umumî meselelere el atacaklardı. Bu program üzerinde mutabık kalındı. Gromiko Erkini oteline bıraktı ve ayrıldı.

O akşam, Türkiye Büyük Elçiliğinde türkler arasında ayakta yenen bir yemekte Erkin düşünceliydi. Bir gün sonra vereceği büyük imtihanla zihninin meşgul bulunduğu seziliyordu.

Erkin Moskova gezisinden döndükten sonra Esenboğada

Buzlar eridi

Kendisine gösterilen "protoköler bir nezaket"' olmuştu. Ruslar gereken her şeyi yapmışlar, fakat onun ilerisine gitmemişlerdi. Muhataplarımızın haleti ruhiyesine, fikirlerine, niyetlerine bir teşhis koymak için vakit henüz erken görünüyordu. Herhalde ertesi sabah taraflar birbirlerine bir güzel eler se çekeceklerdi.

Kumumuz: Kıbrıs!

Ertesi sabah, bilhassa Moskovaya gemiş plan türk gazetecilerinin ilk işi Büyük Elçiliğe koşmak ve Pravdayı karıştırmak oldu. Komünist Partisinin resmî organı acaba hadiseyi nasıl ve ne büyüklükte vermişti? Mizanpajın çok şey ifade ettiğini bilen gazetecileri Büyük Elçilikte bir sürpriz bekliyordu : Rus gazetelerini okuyup Tür-

kiyeyle ilgili haberleri fransızcaya tercüme eden ve diplomatlarımıza veren kadıncağız bir kaç gün sonraki kokteylin davetiyelerini yazmakla öylesi, ne meşguldü ki fırsat bulup Pravdaya bakamamıştı! Allahtan iyi yürekli bir kadıncağız olan bu mahalli memur gazetecilerin önünde, saten dört sayfadan ibaret olan Pravdayı karıştırdı ve Erkinin gelişiyle ilgili haberi bulup mealen tercüme etti.

Haber resmî gazetenin üçüncü sayfasının dibine sıkıştırılmıştı ve Türkiye Dışişleri Bakanının geldiğini,' Gromiko tarafından karşılandığını bildiriyordu. Ne bir fotoğraf ne bir tefsir, ne bir tafsilât vardı.

Aslında rus gazeteciliğiyle bizim gazeteciliğimiz ayrıdır. Dört sayfalık Pravdanın birinci sayfası hemen daima memleket içi ve Komünist Parti ile ilgili haberlere ayrılmıştır. Hadiselerin fazla büyütüdüğü pek vaki değildır. Aksi yolu rus gazetecileri "sansasyon" saymaktadırlar. Buna rağmen bu işten anlayanlar Pravdadaki haberin şekil ve yerine bakıp şu teşhisi koydular: Ruslar ihtiyatlı bir tutum takınmış bulunuyorlar.

Bu gerçek, saat 10'da Sovyetler Birliği Dışişleri Bakanlığında, Gromikonun nezdinde başlayan müzakerelerde kendisini hissettirdi. Gromiko, mutad "hoş geldiniz" lâflarından sonra Rusyada âdetin evvelâ misafiri dinlemek olduğunu söyledi. Anlaşılıyordu ki ruslar önce türklere bir teşhis koymak istiyorlardı. Feridun Cemal Erkin oldukça rahat bir tarzda "Madem ki öyle, o halde Kıbrıstan başlayayım" dedi.

O gün, hemen hemen Kabristan başka bir şeye temas edilmedi.

KULAĞA KÜPE

Ne teşhis, bree!

Tekin Arıburunun son hadiselere koyduğu teşhis: "İktidar memleketi Rusyanın kucağına atmıştır!"

Bu ne devlet adamlığı, bu ne feraset, bu ne zeka, bu ne dış. politika anlayışı, bu ne seziş..

Ama durun canım, adamda bunlar olmasaydı AP'nin Genel Başkan adayı diye ismi ortalarda dolaşır mıydı?

O başa, elbette ki bu traş.

Herkes ötekini yokluyor

Feridun Cemal Erkinin Kıbrısla ilgili olan ve bir saatten fazla süren izahatı türk-rus görüşmelerinin kaderini tayin eden bir uvertür oldu. Türkiye Dışişleri Bakanı meseleyi başından aldı ve gerçekleri büyük bir samimiyetle gözlerin önüne serdi. Bu arada Sovyetler Birliğinin bu konudaki davranışından da şikayet etti, daha doğrusu serzenişte bulundu. Türkiyenin anlayamadığı şuydu : Prensipler itibariyle Türkiye ile Rusya arasında bir görüş farkı yoktu. Hatta. Krutçef Sovyetler Birliğinde yüzlerce milletin, bir arada ve karşılıklı saygı esası üzerine müstenit bir idare altında yaşadıklarını söylemişti. Bu idare bir federatif idareydi, Rusya, Krutçefin bu demecindeki fikirleri benimsemekte devam ediyor muydu?

Gromiko zaman zaman müdahaleler yapmaktan geri kalmadı. Bunlar daha ziyade zemin yoklaması ve niyetlere, doğru teşhis koymak hedefini güdüyordu. Meselâ, Sovyetler Birliğinde milletlerin bir arada, federasyon şeklinde yaşamaları konutunda "Ama, sosyalist bir sistem içinde.." müdahalesini yaptı, Erkin kendisine gerekli cevabı bulup vermekte güçlük çekmedi. Daha sonra, Türkiyenin jet uçağı göndermesi, bombardıman etmesi, askerî tehditler ileri sürmesi de Gromika tarafından "dış müdahale" olarak vasıflandırılmak istendi. Erkin o bahsi de başarıyla kapamayı bildi, Gromukoya şunu sordu : "Eğer bir yerde ruslar başkaları tarafından imha edilmek istenilirse Sovyetler Birliği ne yapar? "

Sovyet büyüklerinin Moskova sokaklarındaki resimleri
Asil kuvvetli olan partidir.

Aleksi Kosigin
İp kimin elinde ?

Gramiko buna :
"— Oo, o zaman çok fena olur.." diye cevap verdi.
Erkin iki elini açıp sordu :
"— O halde?"
Buna ruslar verecek bir cevap bulamadılar. Zaten bir tartışma açmayı fazla istemedikleri de beli oluyordu.

Takkeler önde

O gün sabah müzakerelerine kısa bir ara verildi. Erkin, türk-rus dostluğunun iki kurucusundan birinin, Leninin anıt kahirine çiçek koyacaktı.

Leninin anıt kahiri Kremlinin duvarlarının Kızıl Meydana bakan kısmının önündedir. Altta, bir cam mahfaza içinde, Leninin tahnit edilmiş cesedi vardır. Fakat buna ceset demek zordur. Zira Lento adeta canlı olarak muhafaza edilmiştir. Üzerinde siyah bîr elbise, beyaz gömlek ve koyu renk kravatı vardır. Bir siyah battaniye belinden aşağısını örtmektedir. Battaniyenin ucundan siyah, ince ayakkabıları görünmektedir. Leninin orta boylu, narin yapılı, sivri yüzlü bir adam olduğu anlaşılmaktadır. Gözleri kapalıdır.

Cam mahfaza karanlık salonda ay dınlık tek noktadır. Etrafında sovyet askerleri nöbet tutmaktadırlar.

Feridun Cemal Erkin çelengi bizzat koydu, sonra saygı duruşunda bulundu. Kremlindeki Leninin çalışma odası ve yaşadığı daire ziyaret edildik ten sonra Türkiye Dışişleri Bakanı Gromikonun kendi şerefine verdiği ye ineğe gitti.

Ruslar misafirperverlikte hiç kimsenin yetişemeyeceği bir seviyededirler. Resmî ziyafetlerde işe havyarla baş lanmakta ve onu ona yakın çeşit yemek takip etmektedir. Votka, şarap ve şampanya içilmektedir. Gromikonun yemeği sadece bundan dolayı değil, iki taraf arasındaki elense yemek boyunca ve yemekten sonraki görüşmelerde de devam ettiğinden dolayı uzun sürdü. Ama, iki tarafa da bir zihin berraklığı geldi.

Bir defa, sadece umumî meselelerde değil teknik hususlarda da türklerin son derece açık, gıllıgışsız bir vaziyet takınmaları, her şeyi ortaya koymaları, samimiyet göstermeleri rusların üzerinde çok müsbet tesir yaptı. Türk heyeti Moskovaya bir Kültür Andlaşması Projesi ile gelmişti. Ruslar bu projeyi hemen hemen aynen, sadece bir kaç ufak değişiklikle kabul ettiler. İmzalanan andlaşma bu projedir ve Türkiyede bu konuda "rusların oyununa geldik", "ruslar Türkiyede komünist propagandası yapmak hakkını kazandılar" gibi tefsirler Yeni İstanbul tarzı gazetelerin yâvelerinden ibarettir. Daha işin basında türk-rus dostluğunun "Atatürk ve Lenin tarafından kurulmuş olan dostluk" prensiplerinden ilham alacağı kabul edilmiştir. Bu prensiplerin başında iki tarafın öteki memleketin iç rejimi konusunda müdahalede veya propagandada bulunmaması düşüncesi gelmektedir. Hele, bizim hazırladığımız bir kültür andlaşmasının bize zarar verebileceğini düşünmek çok iptidai bir "aleyhte propaganda" silâhıdır.

O akşam, Kremlindeki büyük Kong reler Salonundaki Moldovya Gecesinde hazır bulunulduktan sonra türk heyeti program gereğince Leningrad a hareket etti.

Bu, iki tarafa da takkesini önüne koyup, düşünmek fırsatını verdi.

Doğru teşhis

Türk-rus dostluğu Türkiyenin, Batıyı Kıbrıs konusunda sıkıştırmak, yahut rus'lara yaklaşılıyormuş gibi gösterip ondan para koparmak, en azından hem batının hem doğunun yar dım faslından faydalanmak için giriştiği bir manevra mıdır? Yoksa Türkiye sahiden Rusyayla arasındaki buz ların çözülmesine mi taraftardır? Bunu hangi şartlar altında yapmak istemektedir? Türk heyeti Lentagradda müzeleri gezer, konserler dinler, bale seyreder ve ziyafetlerde bulunurken Moskovada Ruslar bu sua'lerin cevap larını aradılar ve buldular. Bunda kendilerine Erkinin sözleri ve Genel Sekreter Halûk Bayülken ile iki yardımcısı, iktisat müzakerelerini idare eden akıllı Kâmuran Gürün ve kültür görüşmelerine katılan sakin Pertev Subaşının davranışları ışık tuttu.

Moskovada Türkiyenin vaziyeti şöy le belirtilmiştir: Türkiye, kuzey komşusuyla iyi münasebet halinde yaşamak istemektedir. Feridun Cemal Erkin Leningrad dönüşü Kosigine "Sovyetlerle düşmanlık Türkiyeye çok şey kaybettirmiştir, ama ruslara da bir şey kazandırmamıştır" demiştir. Bu söz. türk heyetinin rus başkentinde ne kadar samimi davrandığının delilini teş kil etmektedir. İki komşunun birbiriyle mütemadiyen didişmesinde iki taraf için de hiç bir menfaat yoktur.

Ama Türkiye batı kampının bir üyesidir ve batıyla kader birliği yapmıştır. Türkiyenin batıyla bu bağının sebebi şudur veya budur. Daha doğrusu bu bağlar şu veya bu zaruretin neticesi kurulmuştur. Mühim olan bu değildir. Bu bağlar mevcuttur ve Türkiye bunların tartışılmasını istememektedir. Türkiye, seçtiği hayat tarzı itibariyle batının bir mensubu olarak kalmakta devam edecektir. O kapının zorlanmasına kalkışmasında hiç bir fayda yoktur, Türkiyenin Rus-

yaya yaklaşması batıyla münasebetlerini hiç değiştirmez.

İktisadî fasla gelince.. Türkiye, "rus yardımı" diye bir şeyin olmadığını bilmeyecek kadar cahil ve budala değildir. Rus, yardımı ne demektir? Ruslar kendi sosyalist kamplarının üyelerine doğru dürüst yardım sağlayamamaktadır. Sanki ruslar bize mesea 500 milyon dolar vereceklerdir ve "Buyrun, ne isterseniz yapın" diyeceklerdir. Böyle bir şey elbette ki yoktur. Mesele Rusya ile ticaret hacmini arttırmaktır. Mesele Rusyadan daha çok mal almak ve bunun bedelini bizim ihraç mallarımızla ödemektir. Mesele Rusyanın, Türkiyedekl büyük inşaat hareketlerine tıpkı başka memleket firmaları gibi iştirak etmesidir. Rus sermayesinin bütün yabancı sermaye nizamlarımıza uymak suretiyle gelmesi, ötekilere katılmasıdır. Nasıl çeşitli sahalarda türk- amerikan işbirliği yapılıyorsa türk-rus işbirliği yapılmasıdır. Şimdiye kadar bunların gerçekleşememesinin sebebi daha ziyade rusların tarafındaki bir takım idarî veya kırtasî, yahut prensip güçlükleridir. Bunları ruslar kaldırırlarsa ticaret hacmi genişler, iktisadi münasebetler ilerler.

Kültür sahasında bir yakınlaşmayı Türkiye istemektedir ve bunun için Moskovaya elinde bir projeyle gelmiştir. Bu, Türkiyenin kapılarını komünist propagandasına açmak değildir. Ama karşılıklı artist, ilim adamı, sporcu mübadelesi edebiyatlarımızın halklarımız tarafından daha iyi tanınması, sanat eserlerinden müştereken faydalanma türk-rus dostluğunun milletler seviyesine çıkmasını sağlayacak tedbirlerdir. Türkiyenin bir kompleksi yoktur. Fakat Türkiye ihtiyatlıdır da.. O kadar.

Bu teşhisler Moskova Ziyaretinin havasını. Erkin Heyetinin Leningraddan dönüşünde değiştirdi. Erkinin ziyareti Pravdanın birinci sayfasına terfi etti.

Tebliğ meselesi

Türk heyeti o andan itibaren hemen bütün müzakerelerde anlayış gördü Durumu en iyi anlatan söz Gromikonun sözüdür. Gromiko, kendileriyle ayak üstü görüştüğü türk gazetecilerine "Böyle hallerde ayrılık noktalarını değil, birleşik noktaları belirtmekte fayda vardır" dedi. Gerçekten de müzakerelerde hep birleşik noktalar arandi ve bulundu. Ayrılık noktalan üzerinde ise kimse ısrar etmedi. Meselâ Rusyanın NATO hakkındaki görüşü bizimkinden farklıdır. Bu hususu sadece Kosigin Erkinle konuşurken bahis konusu etti, fakat arkadan hemen unuttu. Ruslar bunu mesele yapmadılar. Biz ruslarla ticaretimizin döviz esası üzerine yapılmasını istiyorduk. Onlar kliringi tercih etmekteydiler. Kâmuran Gürün bunun mahzurlarını anlattı. Fakat ruslar kendi sebeplerini ortaya koydular. Israr etmedik. Ortak bildiride bütün bunlar fazla güçlükle karşılaşılmadan formüle edildi.

Güç taraf Kıbrıs konusu oldu. Tebliğ metnini hazırlayan komitede Halûk Bayülken bizim ekibimize başkanlık ediyordu. Her iki taraf da kelimelere önem veriyor ve zihinlerdekinden ileri gidilmesini istemiyordu. Arzulanan daha ziyade mutabakat noktalarını belirtmek ve bundan bir neticenin çıkmasını sağlamaktı Bir çok proje üzerinde görüşüldü. Teklifler yapıldı. Tâdillere girişildi. En sonra, kelimeleri tam seçilmiş, iyi tartılmış bir bildiri Erkin Heyetinin Moskova seyahatinin başarılı bilançosunu umumi efkâra açıkladı.

Daha yüksek seviyede ziyaret

Ruslar Moskovada iki taraf arasında daha yüksek seviyede ziyaretleri memnunlukla karşılayacaklarını saklamadılar, Bu, 1 numaralı sorumlular arasındaki ziyarettir. Yani înöntl-Brejnef karşılaşmalarıdır. Fakat bundan önce Türkîyeye bir rus parlâmento heyeti gelip bizim parlâmento heyetimizin ziyaretini, Gromiko da Erkinin ziyaretini iade edecektir. Ondan sonra ve münasebetlerimize hâkim olacak havaya bakarak istikbale ait programlar hazırlamak o kadar zor olmayacaktır. Başbakan İnönünün kanaati iyi niyet ve samimiyetle bütün

Mikita Krutçef devrilmeden önce arkadaşlarıyla

Dost kazığı acı olur

güçlüklerin bertaraf edilebileceğidir ve bu onun bir umumi prensibidir.

Şimdi, türk-rus münasebetlerinde atılan bir life adımdır. Bunun vereceği meyvalar dallarda ilerde belirecektir.

Tahliyeler

Yuvaya dönüş

Kayseri "38 AK 114" plâkalı taksi benzin almak, için pompanın önü ne yaklaşıp durduğunda saatler 7.10'u gösteriyordu. Taksi, tozdan topraktan; asıl rengini kaybetmişti. Arka koltuk ta ve pencere kenarında geniş fötr şapkası gözlüklerine kadar, inmiş, kalın paltosuna sarınmış Celâl Bayar oturuyordu. Yorgun ve uykusuz bir ha li vardı. Yanına Kayseri Devlet Hastahanesî Dahiliye. Mütehassısı Mustafa Özbahar, onun yanma da Bayarın kızı Nilüfer Gürsoy oturmuşlardı. Şo för mahallinde ise avukatı Yılmaz Şa tinalp yer almıştı. Taksi, benzin alma iş'ni çarçabuk hallettikten sonra yine geldiği gibi hızla yola düştü vs Anadolu asfaltından Suadiye yoluna saptı.

Bayar Kayseri Devlet Hastahanesi doktorlarının verdiği raporlar üzerine müebbet hapis cezasından muvakkaten tehirle çıkmış ve haftanın başındaki Pazar gecesi saat 21.50'de kendisini karşılayıp cezaevinden alan kızı, avukatı ve devlet hastahnesinden mü tehassıs bir doktor refakatinde bir tak siyle vakit geçirmeden İstanbula hareket etmişti. Bayarın sağlık durumunda "kocamak ve yaşlılık" halleri kesinlikle tesbit edilmişti. Bu durum ise, hayatı için tehlike arzediyordu.

Bayar uyuyor

Eskiden milleti uyuturdu!

"30 AK 114" plâkalı taksi; Suadiyede Hazırcevap sokaktaki 10 sayın Ahmet Gürsoya ait evin kapısında durduğunda saat 8.40'dı. Arabadan ön ce avukat Şahinalp indi ve koşarak arka kapıyı açtı. O arada Gürsoy ile Bayarın torunu küçük Bilge Gürsoy da evin kapışma çıkmışlardı. Bilge Gürsoy çığlık çığlığa dedesine koştu, kollarına atıldı. Yorgun ve uzun kara yolculuğunun sarstığı Bayar, damadı ile doktorunun kollarında ağır ağır evden içeri girdi.

Bayarın geleceğinden haberli gaze teriler, ardı sıra eve doluştular, Bayarla birlikte salona alındılar. Nilüfer Gürsoy, babasının paltosunu soydu. Bayarın sırtında kahverengi spor bir ceket, ayağında da kaşe griye çalan bir pantalon vardı, Yarım yuvarlak bir koltuğa oturdu, küçük torunları Bilge, Fehime ve Emineyi Kucağına çekti; Foto muhabirleri bu arada boş durmuyorlar, sürekli olarak flâşlarını patlatıyorlardı. Bayar gözlerini önce onlara, sonra ne diyecek diye bekleyen muhabirlere çevirdi:

"—Kendinize bir artist buldunuz, bol bol resim çekin bakalım.." dedi.

Bütün söyledikleri bu kadarla kaldı.

Gazetecilerin daha fazla sıkıştırma maları için işe kızı Nilüfer Gürsoy karıştı ve babasının tehir edilen cezasının altı aylık süresini kendi evlerinde kızı. damadı vs torunlarıyla bir arada oturarak geçireceğini açıkladı.

Bayar, cezaevinde iken bir kalp krizi geçirmiş ve güçlükle atlatmıştı. Bu yüzden daha fazla yorulması doğru değildi. Bunun yanısıra, hiç durmaksızın, oniki saate yakın bir otomobil yolculuğu yapmıştı. Bayan konuşturup ağzından lâf alacaklarını sanan gazeteciler, Bayan Gürsoyun ikazı karşısında biraz da hayâl kırıklığına uğramış olarak evi terkettiler.

Kapı önünde, Bayarın bindiği taksiyi bütün yol boyunca takip etmiş olan "38 AA 702" plâkalı trafik otomobili hâlâ beklemekteydi. Sokağın her iki başında ise, geliş ve giriş sırasında herhangi bir olay çıkmaması için tertibatını almış polis kordonunun üyeleri geziniyorlardı.

Öğleye doğru bu kordon kaldırıldı ve sokak iki sivil emniyet memuru na teslim edilerek boşaltıldı.

Bu sırada gençlik

Devrik iktidarın 27 Mayısca mahkûm edilmiş üyelerinin son bir ay içinde arka arkaya çeşitli sağlık sebepleri dolayısıyla cezaevlerinden salınıp serbest bırakılmaları, gençlik ve gençlik kuruluşlarınca kesinlikle onaylanmamaktadır. Bunun sebeplerinden biri de T. R. T.*'nin* tutumudur, T. R. T. ve başındakiler havayı öylesine vermişlerdir ki, adeta gençliğin nasırına basılmıştır. Nitekim, gençlik o gece saat 00.30 da bir bildiri yayınlayarak olayı protesto etmiştir. Gençlikteki kanaat şudur: T. R. T. lüzumsuz bir işgüzarlıkla bir çuval inciri berbat etmiştir.

Oysa olay son derece basittir ve bir mahkûmun sıhhî sebeplerle tahliyesinden ibarettir. Hiç kimse 80 yaşında bir hükümlünün, hele aklım başına devşirmiş olursa hapishanede çürümesine razı olamazdı. Ancak bu hükümlü haddini bilmezse ona geçen defa olduğu gibi haddi bildirilecektir.

Bayar bunu yapmadı ve akü selimine uyarak yuvasına döndü.

Bayarın otomobili Ankarada gazetecilerin arasında
Akıl başa devşirilince

Cumhurbaşkanının yetkisiyle affedilenler de bu tashih-i karar düşüncesini destekleyeceklerdir. Her ne kadar, cezaevlerinden çıkanların hemen hemen hepsi "Siyaset mi? Allah göstermesin, Allah yazdıysa bozsun!." demekte iseler de, AP'nin yeni formülü ve sloganı bir yerden sonra böyle diyenlerin hepsinin de işine gelmektedir. AP kurmayı, Demirelin dışındaki lider kadrosu da bunu boyla düşünmektedir.

Bayar ve kızı Ankarada
Sessiz sedasız

Gençlik kuruluşları ise, affa bütünüyle karşıdır. Affı her zaman için insani bir oluş saymasına saymaktadırcar ama, devrik iktidarın yaptıkları ile çekilenlerin bu kadar çabuk bir "yel üfürdü, su götürdü" havasında unutulmasından yana değildir. Yine ayni kuruluşlar, bunun yeni gelecek İktidarlara "müstakbel tâvizler" vereceğine inanmaktadırlar. Devrik iktidaran üyeleri vatana ihanet suçundan, Anayasayı çiğnemekten yargılanmışlar ve hüküm giymişlerdir. Bu iki suç, ceza kanunlarımız içinde en ağır suç sayılmaktadır Ve bu suçtan işleyenlerin kolay bir affa uğramaları, Türkiye cezaevlerini dolduran sayıları hayli kabarık öbür hükümlüleri ayrıca tedirgin etmektedir. Af çıkarılacaksa bu, Millet Meclisince gidilecek bir genel af şeklinde olmalı ve konuyu bir zümreye özelleştirmekten öteye götürmelidir.

İşte, gençliğin kanaati budur.

Fakat gençliğin, devrim kaygusuyla göremediği bir husus vardır ki o da, kuvvetli iktidarların her bakımdan affa mütemayil oluşlarıdır. Yaşları ve sağlık durumları bakımından affa lâyık görülen mahkûmların -suçları ne olursa olsun- hapishanelerde ıstırap çekmelerinin bir anlamı olmasa gerektir.

A. P.

"Düşman Kardeşler"

AP'nin talihsiz Ankara Belediye Başkan adayı Cevat Önder, geçen hafta Başkentte, Gölbaşı Sineması salonlarında yapılan Ankara ti Kongresinde başkan seçilmiş ve konuşmaya yeni başlamıştı ki, salonu hıncahınç dolduran delegelerin hayretten büyümüş gözleri önünde birden yıldırım gibi sağa çarketti ve sahnenin kulisine bak. mağa başladı. Bunun üzerine delegeler de merakla bakışlarını sahnenin kulisine çevirdiler. Ama orada, esniyerek gezinen birkaç görevli partiliden başka birşey göremediler, Önder kısa bir süre heykel gibi o pozda kaldı ve sonra konuşmasına devam etti. Ancak genç politikacı daha iki - üç cümleyi yeni tamamlamıştı ki, gene yıldırım gibi sağa çarketti ve donuk gözlerle bir süre kulise baktı. Delegeler gene, bu defa yerlerinden doğrularak, kulisteki fevkalâdeliği görmeye çalıştılar. Oysa birkaç dakika öncesine kıyasla kuliste yeni hiçbir şey yoktu. Sadece görevliler biraz şaşırmışlar ve esnemekten vazgeçmişlerdi.

Önder o gün aynı hareketi, konuşması boyunca birkaç defa daha tekrarladı ve doğrusu, bu garip jestin ilmine, kendisini iyi tanıyan birkaç kişi hariç, hiç kimse eremedi. Delegeler, Önderin sahnedeki bu yeni pozunu merakla seyrederken, salonun bir köşesinde göyle bir açıklama yapılıyordu:

"— Birkaç kişi Cevat Öndere, profilden Adnan Menderese benzediğini söylemiş. O da şimdi, turistik mağaraların, duvarlarını süsleyen kabartma hitit askerleri gibi hep profilden gözükmeyi tercih ediyor..."

Önder koyu renk bir kostüm giymişti. Sımsıkı bağlanmış kravatı, Menderesinkini hatırlatan yakanın içinde incecik kalıyordu. Üstelik, Menderesin ki gibi siyah çerçeveli gözlük takmıştı. Konuşurken sesine, kelimelere göre türlü tonlar veriyordu,.

Ancak, her kongrede büyük sükse yapan bu benzerlik er ve özellikle profil benzerliği bu defa Öndere pek uğurlu gelmedi. Menderesin Gölbaşı Sineması Şubesi parlak bir laf ettikten sonra, gene muhteşem profilini delegelere sunmuştu ki, salonda müthiş bir alkış tabanca gibi patladı, Önder, alkıştan son derece memnun kalmıştı.

Önder, konuşmaya devam etmeyi denem ama, başaramadı. Bunun üzerine o da alkışlara katıldı ve nihayet sesler hafifleyince, ne şişi ne de kebabı yakmıyacak nitelikte bir lâf etti:

"— İşte, hiçbir siyasi partide göremiyeceğiniz şahane tablo burada çiziliyor: iki başkan adayı yanyana!. Şimdi her ikisini de sahneye davet ediyorum."

Önde Bilgiç, arkada Demirel, sahneye çıkan merdivenleri ağır ağır tırmandılar. Bilgiç kollarını havaya kaldırmış, simsiyah bıyıkları ve haşmetli göbeğiyie, galip bir tibetli pehlivan gibi delegeleri selâmlıyor; Süleyman Demirel ise, sahnede bulunan görevliler-

Bilgiç ve Demirel Ankara İl Kongresinde yanyana
Horoz döğüşü

Gülümseyerek, başını yavaş yavaş tekrar salona çevirdi ve hiç ummadığı bir manzara ile karşı karşıya kaldı. Bütün salon ayağa kalkmış, alkış tutuyor, "Yaşa! Varol!" diye haykırıyordu. Ama ne yazık ki, alkışlar kendisine değil, ön sıralara uzanan koridorda ilerlemekte olan AP nin iki genç başkan adayına. Saadettin Bilgiç ile Süleyman Demireleydi! Alkışlar, iki aday en ön sıradaki yerlerine oturduktan sonra da devam etti. Delegeler el öpmek için birbirleriyle ilişirlerken, biraz önceki kavga sırasında parçalanmış olan kontr plâklara tutunarak sahneye tırmanmış olan foto muhabirler; de. İspartanin bu "'Düşman Kardeşler" inin elele, gözgöze pozlarını tespit etmeğe çalışıyorlardı

le öpüşüyordu. Birkaç saniye sonra o da Bilgicin yanındaki yerini aldı ve hemşehrisini taklid ederek, kollarım kaldırıp, salona sempatik selâmlar dağıtmağa koyuldu.

Delegeler artık Önderi de, onun Menderesvâri jestlerini de unutmuşlar, Demirel ile Bilgiçi alkışlıyorlardı.

İki çiçek, bir böcek

Öğleden sonra kongreye bir başkan adayı - Tekin Arıburun - daha tatildi. Ama Anburunun salona girişi, Isparta adaylarınki kadar şaşaalı olmadı.

O gün üç başkan adayı da kürsüye çıkarak, kişiliklerine ve çaplarına göre birer konuşma yaptılar. Saadettin Bilgiç daha çok iç politika konularına

A.P.'nin arması

Dipsiz kile, boş ambar

eğildi - Bilgiç için, "onun üstün vasfı iyi bir partici, iyi bir teşkilâtçı olmasıdır" denilmektedir. Devlet adamı olarak hemşehrisinden daha ağır bastığı ileri sürülen Süleyman Demirelin konuşması, daha çok iktisadi meselelerle ilgili oldu. Tekin Arıburun ise ortada bir konuşma yaptı. Alkışların çoğunu Bilgiç ile Demirel topladılar.

Ancak Ankara Kongresinin başlı, ca özelliğini, bu konuşmalardan çok. Bilgiç ile Demirelin salona birlikte gelişleri teşkil etti Düşman kardeşlerin bu şekilde, umulmadık bir bahar harası içinde kaynaşmaları üzerine salonda bir yorum dolaşmağa baş adı:

"— Bunların ikisinin birden başkanlığa adaylıklarını koymaları bir muvazaadır. Aslında, kongreye birkaç gün kala Süleyman Demirel Saadettin Bilgiç lehine adaylıktan feragat edecektir. Şimdilik, Arıburun ve Başgilin oylarını parçalamağa çalışıyorlar..."

Bu yorum yeni değildir. Bir süredenberi, özellikle Bilgiçe muhalif olan AP liler bunu sık sık tekrarlamışlardır. Ancak, Ankara Kongresine kadar fısıltı halinde kulaktan kulağa do laşan bu yorum, Bilgiç ve Demirelin kongre salonuna birlikte girmeleriyle birdenbire kuvvet kazanmış ve su yüzüne çıkmış bulunmaktadır.

Kaynağı kesin olarak bilinmemek le beraber, bu yorum, bir hususu aydın lığa kavuşturması bakımından son derece önemlidir. Zira Bilgiçin Demirel lehine adaylıktan feragat edeceği daha çok Arıburun ve Ali Fuat Başgilin yan. daşları tarafından tekrarlanmakta, Demirel taraftarları da bu söylentinin yayılması için ne mümkünse yapmaktadırlar. Oysa Bilgiç bu hafta bir AKİS çiye, "Böyle bir şey söz konusu değildir" demiş, Bilgiç ekibine mensup bir milletvekili ise, artık her iki adayın da "dönüşü olmıyan bir yola girmiş olduklarını" söylemiştir Bu bakımdan, iddianın asılsız olması ihtimali de az değildir

Arıburun ve Başgil taraftarlarına göre, Demirel ve Bilgiç iki yıldanberi hep aynı paralelde hareket etmişlerdir. Hatta Bilgiç, 1962 yılında yapılan ilk AP Büyük Kongresinde, hemşehrisini Başkan Vekili seçtirtmek için, Kayse ri mahkûmları ile görüşmüş ve Celâl Bayarın "Ben bu işlere karışmam. Dört duvar arasındayım, kimseyi tanımıyorum" demesine rağmen, cezaevinin kapısında kendisini bekliyen partililere, cebinden çıkardığı bir lis-. teyi - Bu listeye Bilgiç tarafından o zaman partiye kaydını yeni yaptırmış olan Demirelin adı da dahil edilmiştir - göstererek :

"— Bayar bu listenin kazanmasını istedi" demiştir.

Başgil ve Arıburun taraftarları ay rıca, Bilgiçin. Kıbrıs ile ilgili olarak BMM de yapılan son genel görüşmede uğradığı başarısızlıktan sonra Genel Başkanlık için kendisinin hafif gel. diğini anladığını ve bu yüzden Süleyman Demirel lehine adaylıktan feragat edeceğini söylemektedirler. Bu kampa göre Bilgiç, prensip olarak Demirelin başkanlığına muhalif değildir. İki hemşehrinin arasında bundan kısa bir süre önce beliren tek anlaşmazlık konusu ekip meselesinden doğmuştur. Bilgiç, daha çok teşkilâta önem verdiğinden, Merkez İdare Kurulu üyeliklerine teşkilâtçıların getirilmesini istemekte ve bunun için Ethem Kılıçoğlu, Cevat Önder, Kadri Erogan, Enver Kaplan ve hattâ Gökhan Evliyaoğlunun isimlerini ileri sürmektedir. Oysa Demirel, AP nin pek yakında iktidara geleceğini, bu bakımdan, ileride devlet idare edebilecek, yönetici bir kadronun şimdiden elde bulundurulması gerektiği tezini savunmaktadır. Ekzantrik Profesör Aydın Yalçın ile Ankara Üniversitesi Rektörü Profesör İhsan Doğramacı, Süleyman Demirelin üzerinde durduğu isimlerdir.

Ancak Özarda, Tevetoğlu, Demirdağ, Demiray, Gürkan, Ataöv gibi isimlerin yönettikleri Bilgiç aleyhtarlarına göre bu. nihayet detaylarla ilgili bir anlaşmazlıktır ve prensip olarak Bilgiç, Demirel lehine başkanlık Koltuğundan feragat edecektir,

Çok bilinmiyenli denklem

Haftanın başlarında Salı günü AP Genel Merkezine Lozandan bir telgraf geldi. Ali Fuat Başer'in Genel başkanlığına adaylığını koyduğunu bildiren telgraf şöyledir :

"Adalet Partisi Genel Başkanlığına Adaylığımı koyduğumu kongre kararını burada beklediğimi arzeylerim. Hürmetlerimle..

Profesör Başgil Lozan 9 XI 1964"

Böylece Bilgiç, Demirci ve Arıburundan sonra Genel Başkanlık koltuğu için ortaya bir dördüncü aday daha çıkmış bulunmaktadır. Bundan kısa bir süre önce İsviçreye, Profesörü kandırmak için giden Tahsin Demiray istediğini elde etmiş, ama Başgili Türkiyeye kongreden evvel getirebilmeğe muvaffak olamamıştır. Oysa Bilgiç ve Demirel muhaliflerine göre basan, kongreden önce hazırlanan havaya bağlıdır. Zira Bilgiç ekipi, tam AP delegelerinin kişiliklerine göre bir çalışma metodu keşfetmiştir. Bu metod, kongreden önce 'delegeye Kurana el bastırtarak yemin ettirmektir. Böyle. ce bir defa Kur'ana el basan delege, babası gelse, kararını değiştirmemektedir. Ayrıca Başgil aleyhine açılan kampanyada, Profesörün korkaklığı fısıldanmakta, 1961 de Cumhurbaşkanlığı adaylığından kaçtığı gibi bu defa da Türkiyeye gelince tevkif edilmekten korktuğu söylenerek, "Oysa biz bu yola başımızı koyduk. Liderlik kolay mı?" denilmektedir.

. Bu bakımdan, şu günlerde yurda dönmediği takdirde, Başgilin seçilme şansı pek kuvvetli değildir. Şimdi Bilgiç ve Demirel muhalifleri kafa kafaya yerip, bir çıkar yol aramakta ve ekip halinde Lozana giderek, Başgili Türkiyeye getirmeyi düşünmektedirler. Tabii bu plân gerçekleştiği takdirde, bir diğer aday Tekin Arıburunun seçim şansı sıfıra müncer olacaktır. Zira Arıburun, Başgilin yokluğunda, "her ihtimale karşı" yedeğe alınmış bir adaydır. Zira Anburunun pasif karakteri, politikadaki acemiliği, sebebiyle pek cazip görünmemektedir.

Bundan henüz bâr hafta önce "Profesör Başgil adaylığını korsa, akan sular durur" sloganının revaçta olduğu Genel Merkezde hava, telgrafın gelmesiyle birdenbire değişmiş bulunmaktadır, önceleri, Başgil taraftarlarının oylarını almak amacıyla, Başgilin rakipsiz lider olduğundan, ama nedense adaylığını koymayı pek iste. mediğinden söz eden Bilgiç ve Demirel ekipi mensupları ve özellikle Demirelciler, şimdi Profesörün yaşlılığından, enerjiden yoksun oluşundan söz etmekte ve "Biz İnönüyü yaşlı lider diye tenkid ederken, nasıl olur da Başgili Başkan seçeriz?" diye yalanmaktadırlar.

Şimdilik Genel Başkanlık için yapuan mücadelenin bir "şans tablosu" çizilecek olursa, Başgil Türkiyeye gelmediği takdirde, çekişme daha çok Demirel ile Bilgiç arasında olacaktır. Demirelcilere göre bugünlerde şans eşittir. Esasen iki aday arasında bir ihtilâf yoktur. Biri Başkan olursa, diğeri mutlaka Genel Başkan Yardımcısı koltuğuna oturacaktır, yani idare Demircide, Teşkilât ise Bilgiçte toplanacaktır.

Bilgiç ekipi ise şans ibresinin hâlâ Saadettin Bilgiçi gösterdiğini ileri sürmekte, fakat zamanın Demirel'lehine İşlediğini kabul etmektedir. Bunlara göre Demirelin her geçen gün biraz daha kuvvetlenmesinin başlıca sebebini basının ve özellikle Hürriyet gazetesinin Süleyman Demireli tutması teşkil etmektedir. Bilindiği gibi Demirel "Barajlar Kralı" veya "5 milyarlık yatırım yapan adam" diye lanse edilmektedir. Su, yol, elektrik diye sızlanan Anadolu için bu, hayal de olsa, hayli etkileyici bir propagandadır.

Sulama

Sudan bir toplantı

Haftanın başındaki Pazar günü öğleden sonra Necatibey Caddesi üzerindeki gösterişli İmar ve İskân Bakanlığının önünden geçenler, içerde fevkalâdeden birtakım olayların geçmekte olduğunu anlamakta güçlük çekmediler. Caddenin iki yanı sıra sıra resmî ve özel birçok arabayla dolmuştu, bina çevresinde de trafik memurlanyla polisler sıkı tedbirler almışlardı.

Oral konuşuyor
Lâfla peynir gemisi yürürse...

Gerçekten o gün Bakanlığın karanlık salonunda özel bir toplantı tertiplenmişti. Toplantıyı tertipleyen Enerji ve Tabiî Kaynaklar Bakam Hüdai Oraldı. Devlet ve Hükümet Başkanlarına, Bakanlara, milletvekilleriyle senatörlere, birçok valilere, mahalli teşkilât başkanlarına, çeşitli daire ve kurumların genel müdürlerine gösterişli davetiyeler gönderilmiş, toplantıda hasır bulunmaları sağlanmıştı. Çağrılanların sayısının binin üzerinde olduğu söyleniyordu. O küçücük konferans salonunun bukadar kalabalığı alamıyacağından korkanlar, günün Pazar olduğunu ve havanın da böyle karanlık bir salonda gün geçirilemeyecek kadar müsait bulunduğunu düşünerek sevindiler. Nitekim bir-iki konuşmacı, uzun süren açıklamalara girişip, toplantıya katılan Başbakan İnönü beklenen konuşmasını da yaptıktan sonra, esas konuşmacıya sıra gelince, salonun ya--sı boşalmış, ortalıkta hemen sadece görevli memurlardan ibaret bir dinleyici topluluğu kalmıştı.

Toplantı Devlet Su İşlerinin takıl ben iklibuçuk yıldanberi üzerinde çalışmakta olduğu Kızılırmak nehri havzasının geliştirilmesiyle ilgili araştırma ve istikşaf çalışmalarının politikacılara, özellikle Kızılırmak nehri çevresinde oturan seçmenlere duyurulması amacıyla düzenlenmişti. Plânlı kalkınma devrinde her yatırımı yaparken birtakım plânlara, etüdlere ve projelere yer verilmesi, ancak bu çalışmaların sonunda "yapılabilir" v.s ekonomik yönden "verimli" işlere girişilmesi, diğerlerinin de bir kenara bırakılması söz konusu yatırımların toplamı 10 milyarın üzerindeydi. Bu durumda en büyük yatırımcı dairelerden birisi olârak ün salmış Devlet Su İşlerinin de birtakım plânlama çalışmaları yapmasından daha tabii birşey olamazdı. Buna rağmen, hazırlanan bu toplantının "malûmu ilâm" dan başka bir anlamı yoktu ve davetiyeleri alanlar "bayram değil, seyran değil, acaba eniştem beni niye öptü?" demekten kendilerini alamadılar.

Aslında işin içyüzü bambaşkadır. Enerji ve Tabiî Kaynaklar Bakanlığı, bu yılın başlarında yeni kabineyle birlikte kurulmuş yeni bir kuruluştur. Henüz ortada Başbakanlık tezkeresinden başka- herhangi bir kuruluş gerekçesi bile yoktur. Bakan Hüdai Oral sandalyesine oturur oturmaz, kurmuş kanununun hazırlanarak Meclise sev. kedilmesi için faaliyete geçmiş ve on kişilik özel bir komisyonu görevlendirmiştir ama ne yazık ki bunların

hazırladıkları tasarıyı o kadar çok kademelerden geçirmek hatasına düşmüştür ki, sonunda tasarı, Devlet Planlama Teşkiltında kurulan "Devlet Teşkilâtının yeniden organizasyonu" kurulunun ağlarına takılıp kalmış ve Müsteşar Memduh Aytür, tasarının yenibaştan ve bambaşka bir görüşe göre hazırlanması gerekçesiyle, hazırlanan taslağı reddetmiştir.

Bahtsızlıklar zinciri

Bakan Oralın talihsizlikleri bununla da son bulmamıştır. Özellikle Beş Yıllık Planda öngörülen büyük endüstri tesislerinin kurulup gelişebilmesi için birinci şart olan elektrik ihtiyaçlarının, her yıl yüzde 12 ile 15 arasında artan enerji taleplerinin kurulacak yeni santrallarla karşılanması gerekmektedir. Bu ihtiyaçların biricik dermanı olarak gösterilen Keban Barajı için dış piyasadan bir türlü finansman sağlanamamakta, her müracaatta finansmanı yapması mümkün devletlerin temsilcileri yeni yeni şartların yerine getirilmesini veya yeni bazı etüdlerin bitirilmesini istemekte ama, birtürlü projeyi finanse etmeğe yanaşmâmaktadırlar. Öte yandan Suriye ve hele Irak, bu projeye şiddetle muhalefet etmekte, milletlerarası havayı bozmaktadırlar.

Aksilikler bununla da bitmemektedir. Kuzeybatı Anadolu elektrik şebekesini besleyecek santrallardan en büyüğü olan Çiçeroz -yeni adıyla Gökçekaya- barajı bile beklenenden tam iki yıl sonra ancak ihaleye çıkarılabilmiştir. Zamanında bitse bile, bu santralın ihtiyaçları karşılamaya asla yetmeyeceği şimdiden bilinen bir husustur. Yine Kuzeybatıyı besleyecek olan santrallardan Kesikköprünün inşaatı tam anlamıyla verem olmuş durumdadır. Tâ 1959 sonlarında hazırlıklarına girişilerek Hirfanlı'nın açılışının yapıldığı gün temeli atılan bu baraj da aradan beş yıl geçmesine rağmen daha hâlâ temelden yukarı çıkamamıştır. Devlet Su İşlerinin övündüğü eserlerden bir diğeri olan Tokattaki Almus "Barajı da hemen hemen ayni durumdadır. Vaktiyle büyük emek ve masraflarla Erzincan ovasında sulama yapmak amacıyla meydana getirilen Girlevik pompaları ise projesi yanlış yapıldığı için yerinden sökülmekte ve başka işe yarayacak bir yer aranmaktadır.

İşte, Enerji ve Tabii Kaynaklar Bakanlığının en büyük yatırımları yanmakla görevli dairesi olan Devlet Su İşlerinin durumu bukadar acıklı iken. kadrolarının sürekli bir şekilde şişirilip kabarması, onun. yatırım faaliyetlerinin yanısıra büyük ölçüde etüd ve proje çalışmaları da yapmakta olmasıyla izah edilmekte ve bu yorumların ışığında Maliye Komisyonundan milyarlık bütçeler yağdan kıl çeker gibi geçirilmektedir. .Oysa ki Kızılırmak' istikşaf çalışmaları takdim toplantısında resmî ağızlardan açıklandığına göre, Devlet Su İşleri kurulduktan bu yana etüd namı a fonda yapılan işler, yapılması gerekenlerin sadece yüzde 5'iyle 10'u arasındadır. Nitekim, sözümona takdimi yapılan Kızılırmak çalışmalarının henüz tamamlanmadığını, tamamlanmasının ise daha 1965 ortalarına kadar süreceğini dağıtılan broşürden okuyanlar, bu aceleciliğe bir anlam veremediler.

Oysa ki Oral böyle bir toplantıyı tertiplemekle halk oyuna, politikacılara, hattâ bizzat kabine arkadaşlarına Bakanlığının çalışmalarını göstermek istemişti. Maamafih işlerin içyüzünü bilen diğer dairelere mensup davetliler, hele böylece takdimi yapılacak elde tam 26 nehir havzası olduğunu duyunca:

"— Birader, bâri birer abonman karnesi bastırın da artık her hafta buraya abone olalım" diye DSİ deki arkadaşlarıyla şakalaşmadan edemediler.

Dev ve cüceler

Herşeye rağmen, yapılan bu toplantıdan, kırıntı halinde de olsa, birtakım bilgiler edinen davetliler, çok geç saatlere kadar süren konuşmaların ağır havasından kendilerini kurtarınca, geride şu ana fikirler kaldı: Kızılırmak, aslanda su. İmkânları yönünden Türkiyenln en fakir bölgelerinden biri olmasına karşılık, toprak kaynakları ve yetiştirilen ürünlerin kalitesi yönünden en zengin varlıklarına sahip bulunmaktadır. Bu yönden çözümlenmesi gereken problemler çok sayıda ve çok yönlüdür. Nüfus iskânından toprak muhafazasına, nehrin yatağının kararlı bir duruma . getirilmesinden yakında bulunan Kuzeybatı elektrik şebekesi için enerji üretilmesine varıncaya kadar yüzlerce çeşit problem toknisynlerin ve uzmanların himmetini beklemektedir.

İkibuçuk yıldanberi çalışıldığı hâlde birtürlü bitirilemeyen ve daha bir süre devam edeceği ileri sürülen bu çalışmalar nihai sayılmamalıdır. Daha ayni havzanın plânlama çalışmaları, ondan sonra da ortaya çıkacak verimli projelerin "fizilibillte raporları" düzenlenecek ve ancak bunların tamam oluşundan sonra yatırımlara gidilebilecektir. Bu kadar çeşitli işlerin bu kadar uzun sürmesi gerçeği karşısında Devlet Su İşlerinin daha geçen yıl birkaç milyon dolar karşılığındaki plânlama projesi düzenlenmesi işlerini amerikan firmalarına ihale ettiğini bilenler bu yönden idarecilere hak vermekte gecikmediler. Çünkü eğer Devlet Su İşlerine kalsaydı belki 50 yılda eldeki 26 havzanın etüdlerinin bitirilmesi mümkün olmayacaktı.

İnönu Kızılırmak havzasının sulaması ile ilgili toplantıda
Hedef: Planlı kalkınma

Mamafih, Rüzgârlı Sokaktaki dev binanın bütün katlarını işgal eden beş kllâtın -hele bölgelerdeki dev azmanı teşkilât da gözönünde tutulursa - büyüklüğü karşısında bunun ne yaptığı sorusu hemen akla gelecektir. Herhâlde Devlet Su İşlerinin randımanının gövdesiyle orantılı olarak artmadığı, 'tersine, son yılarda büyük oranda gelişen personel imkânlarının iyi bir teşkilât ve iyi bir yönetim yetersizilgi yüzünden işlerde ikizli, üçüzlü tek rarlara sebep olduğu, teşkilâtın daireleri arasında sürtünmeler bulunduğu, randımanın ise bütün bu sebeplerin

etkisiyle çok azaldığı bir gerçektir.

Pazar günkü toplantı. Hüdai Oralın açılış konuşmasıyla başladı. DSİ Genel Müdürü Neşet Akmandor ve Etüd Plân Reisi Kılıç birer uzun açıklama yaptılar. Davetliler asarında bulunan ve her türlü plân fikrinin en samimi destekleyicisi olan Başbakan İnönü de çalışmaları öven bir konuşma yaptı. Bu, belki de toplantının en özlü ve en yararlı konuşmasıydı. Nitekim davetliler bundan sonra salonu yan yarıya boşalttılar.

Kızılırmak etüdleri 1965 ortalarına kadar devam edecektir.

A. B. D.

Sular durulunca..

Geride bıraktığımız hafta Birleşik Amerikada hayatlarından en çok memnun olan insanlar, hiç şüphesiz, ekmeklerini kamu oyu yoklaması yapa rak kazananlardı. Geçen hafta başında yapılan amerikan seçimleri, bunların önceden yaptıkları tahminleri yapıtıpına doğrulamıştı. Seçimlerden ön ce bütün kamu oyu yoklamaları, Baştan Johnson'ın oyların yüzde 60'ını alacağını göstermemiş miydi? İşte seçim sonunda yoklamalar doğru çıkmış ve Johnson, oyların yüzde 60'uu alarak yeniden başkan seçilmişti. Doğ rusu, bundan daha iyisi beklenemezdi ve memnun olmak, kamu oylaması yaranların hakkıydı.

Bununla beraber, sandıklardan çıkan pusulalar, kamu oyu yoklamaları--- hiçbirinde öngörülmeyen bazı sonuçlar da yaratmamış değildir. Bunların en önemlisi, hiç şüphesiz, se--imlere Goldwater'in liderliğinde ka-man Cumhuriyetçi Partinin yalnız başkan seçimlerinde değil, Kongre ve eyalet seçimlerinde de uğradığı büyük yenilgilerdir. Cumhuriyetçiler Temsilciler Meclisinde otuzdan fazla sandalye kaybettikleri gibi New York veya millet meclisindeki üstünlüğü de, otuz yıldanberi ilk defa, Demokratlara kap tırmışlârdır. Aynı şekilde Demokrat Parti, bazı orta-batı eyaletleri gibi uzun süredir Cumhuriyetçi olarak tapınan eyaletlerin meclislerinde da çoğunluk kazanmıştır. Bu bazan, uzun sürede. Demokrat Parti için çok verim li olabilir. Çünkü Amerikan Yüksek Mahkemesi, eyalet meclislerine, seçim bölgelerini yeniden düzenlemek göre--ini vermiştir ve Demokratlar, bu görevi, elbette ki, bölgeleri kendilerine en elverişli biçimde düzenlemekle yerine getireceklerdir. O zaman da, bu eyaletlerde yeniden çoğunluk kazannak Cumhuriyetçi Parti için çok güçleşecektir.

Seçimlerin doğurduğu önemli soluçlardan bir başkası da, Jchnson'ın irk ayrımı konusundaki tutumunu beğenmeyen güney eyaletlerinden beşinin tarihlerinde ilk defa olmak üzere oylarını bir Cumhuriyetçi adaya vermeleridir. Cumhuriyetçi Partinin güneydeki gelişmesi, bundan sonra üzerinde dikkatle durulacak olayların başında gelmektedir. Goldwater"e oy veren altıncı eyalet ise, Cumhuriyete? 'adayın eyaleti öten Arizona'dır.

Goldwater'in peşinde büyük bir bozguna uğrayan Cumhuriyetçi Partinin aklı başındaki üyeleri, şimdi partiye yeni bir lider bulmak peşindedirler, önümüzdeki seçimlere kadar partiye bir çekidüzen veremedikleri takdirde, amerikan politika hayatından çok daha gerilere itileceklerini anlayan ılımlı Cumhuriyetçiler içinde en çok dikkati çekenler, George Romney ile Charles Percy'dir. Bunların yanısıra, Johnson'ın eski Vietnam elçisi Henry Cabot Lodge da adını önümüzdeki dört yıl içinde duyuracakların arasındadır.

Demokrat Partinin durumuna gelince; Başkan Johnson'm, amerikan halkından aldığı kayıtsız şartsız desteği hangi yönde kullanacağı henüz bilinmemektedir. İşin doğrusu, bu des teği de kendi görüşlerinin çekiciliğinden veya kişiliğinin kuvvetinden değil, Goldwaterin beceriksizliği yüzünden kazanmış bulunmaktadır; Şimdi Kongredeki büyük çoğunluk da ken di tarafında olduğuna göre, vakit ge-

Lyndon Johnson seçimi kazandıktan sonra yardımcısı ile
"Hello Cowboy"

girmeden işe koyulacak iç ve dış bunalımlar içindeki amerikan toplumuna yeni bir itiş verecek durumdadır.

Başkan Johnson'ın bu durumdan faydalanıp faydalanamıyacağını ancak zaman gösterecektir.

Bloklar

"Geçmiş zaman olur ki.."

Geride bıraktığımız hafta Doğu ve Batı bloklarının durumuna şöyle bir göz atmak fırsatını bulanlar, bir zamanlar sağlam ve bölünmez görünen devlet topluluklarının şimdi ne hale gelmiş olduklarını görüp şaşkınlık için de kalıyorlardı. Gerçi her iki blok için de de birlik ve beraberlik sözleri gene bol bol duyuluyor, sivrilen anlaşmazlıkları torpillemeye çalışan gönüllü arabulucular ortaklıkta dolaşıyordu ama, blokların blok olduğu günlerin artık çok gerilerde kaldığı açıkça belliydi.

Geçen haftaki görüntüsüyle, Batı bloku içindeki en önemli mesele, De Gaulle'ün hem Ortak Pazar, hem de NATO karşısında takındığı uzlaşmaz tavırdır. Anlaşılan, Fransız Devlet Başkanı. Federal Almanyayı Birleşik Amerikayla Fransa arasında bir seçim yapfirmaya kesin olarak kararlıdır ve Erhard'ı bir uyuşmaya zorlamak için de Ortak Pazar içindeki tarım ürünleri meselesini kullanmaktadır. De Gaulle, Ortak Pazar içindeki tarım ürünleri fiyatlarının birleştirilmesini istemektedir. Oysa Erhard, alman seçimlerine bu kadar az bir zaman kaldığı sırada, alman tarım ürünlerinin fiyatını düşürecek bir birleştirmeye hiç taraftar değildir. De Gaulle'e yakın çevrelerde söylendiğine göre, Federal Almanya kendi görüşünü kabul etmezse, General, Ortak Pazardan çıkmayı düşünmeye bile hazırdır.

Siyasi yorumcular bunun De Gaulle'ün çevirdiği yeni bir manevra olduğundan şüphe bile etmemektedirler. Gerçekten De Gaulle şu sırada tarım ürünleri fiyatından çok, "çok taraflı vurucu kuvvet" projesiyle ilgilidir. Eğer Federal Almanya bu amerikan projesine kakılmaktan vazgeçecek olursa, Fransız Devlet Başkam da tarım ürünleri fiyatlarının birleştirilmesi isteğini bir süre ortaya sürmeyecektir, öyle anlaşılıyor ki, eski Şansölye Dr. Adenauer'in şu sırada Pariste yaptığı temaşlarda bu yolda bir pazarlık içi zemin hazırlanmaktadır. Fakat Erhard kendini "çok taraflı vurucu kuvvet projesine o kadar bağlamıştır ki, b konuda Birleşik Amerikaya sırt çevirmekle bütün iç ve dış itibarını yıkmış olacaktır.

"Çok taraflı vurucu kuvvet" projesi yalnız Federal Almanya ile Fransayı değil, Bonn ile Londrayı da kara karşıya getirmiş, durumdadır. İşçi hükümet bu projeye tamamen karşı olmamakla beraber, Federal Almanyanın vurucu kuvvetin yönetiminde sınırlı söz sahibi edilmesine taraftardır, Oysa Bonn, kuvvet giderlerinin yüzde 4 'ını kendisi karşılayacağına göre, yönetimine de bu oranda karışmak isteğindedir.

Herkesin derdi ayrı

Batı bloku Ortak Pazar ve NATO içilde çıkan görüş ayrılıkları yüzünden bölük pörçük dökülürken, komünist dünya da çin-sovyet geçimsizliği yüzünden ortaya çıkan parçalanmamış nasıl giderileceğini düşünmektedir. Bolşevik ihtilalinin 47. yıldönümü, Moskovada buluşan bütün komünist liderler, ilerin durumu yeniden gözden geçirimeleri için bulunmaz bir fırsat olmuştur. Krutçef işbaşından uzaklaştırılır, uzaklaştırılmaz, Moskova ile Pekin arasında yeniden görüşmeler başladığı yolunda çıkan haberlerin doğru oldun anlaşılmaktadır. Çünkü Bolşevik ihtilâlinin yıldönümü vesilesiyle Moskovaya gelen komünist liderler arasında Çin Halk Cumhuriyetinin Başbakam Çu En-lay de yardır.

Moskovada komünist liderler arasında yapılan görüşmelerde Doğu blokunun iki devi arasındaki anlaşmazğın kökünden giderildiği söylenemez. Gerçekten, yeni sovyet idarecileri Kruçefin "Banş içinde birlikte yaşama' ilkesini açıkça suçlamak şöyle dursun, bu ilkeye bağlılıklarını bir kere daha belirtmekten geri kalmamışlardır. Bu Komünist Çin ile Sovyetler Birliği arasındaki görüş ayrılıklarının olduğu gibi ortada durduğunu açıkça göstermektedir. Bununla beraber, bu görüş ayılıklarının iki ülke arasında artık eskisi gibi açık bir çatışma konusu yapılmaması, Moskovada buluşan bütün komünist liderlerin ortak isteği olduğuna göre şimdi çin-sovyet anlaşmazlığı bir bekleme devresine girmiş demektir. Bu devrenin ne kadar süreceği, iki ülke idarecileri arasında bundan sonra yapılması kararlaştm-5an görüşmelere bağlıdır.

Yeni Delhi

Her Salı, Perşembe, Cumartesi ve Pazar uçak değiştirmeden YENİ DELHİ. Şahane servis... İki dili tam mânasiyle bilen kabin hizmet personeli... Paris'in Maxim's Lokantası tarafından hazırlanan yemekler... ve hepsinden mühimi, PanAm'ın sağladığı Pahabiçilmez Avantaj "Tecrübe" den istifade!

Dünyanın En Tecrübeli Havayolu
PanAm ile
daha iyi seyahat edersiniz

Hong Kong

Hergün uçak değiştirmeden HONG KONG. Şahane servis... İki dili tam mânasiyle bilen kabin hizmet personeli... Paris'in Maxim's Lokantası tarafından hazırlanan yemekler... ve hepsinden mühimi, PanAm'ın sağladığı Pahabiçilmez Avantaj "Tecrübe" den istifade!

Dünyanın En Tecrübeli Havayolu
PanAm ile
daha iyi seyahat edersiniz

Tokyo

Hergün uçak değiştirmeden TOKYO. Şahane servis... İki dili tam mânasiyle bilen kabin hizmet personeli... Paris'in Maxim's Lokantası tarafından hazırlanan yemekler... ve hepsinden mühimi, PanAm'ın sağladığı Pahabiçilmez Avantaj "Tecrübe" den istifade!

Dünyanın En Tecrübeli Havayolu
PanAm ile
daha iyi seyahat edersiniz

Nereye seyahat ederseniz ediniz...

Uçak seyahatlerinde hiçbir şey tecrübenin yerini tutamaz. Ve PanAm'ın 6 kıtadaki tecrübesine hiçbir havayolu erişememiştir. Dünyanın neresine seyahat ederseniz ediniz, PanAm'ın sağladığı pahabiçilmez avantaj olan tecrübenin verdiği rahatlıktan istifade ederek huzur içinde uçarsınız.

Rezervasyon için PanAm Seyahat Acentenize veya Bürolarımıza müracaat ediniz:

İSTANBUL: Hilton Methali, Tel.: 47 45 50
ANKARA : Atatürk Bulvarı 33, Tel.: 12 11 20
İZMİR : İzmir Palas Oteli, Tel.: 32 1 00
ADANA : Ağba Oteli, Tel.: 32 38

Dünyanın En Tecrübeli Havayolu
PanAm ile
daha iyi seyahat edersiniz

T ü l i 'd e n h a b e r l e r

Geçtiğimiz hafta Salı günü, Faize Sevim moda salonu yılın ilk defilesini yaptı. Bulvar Palas salonları öğlenin erken saatlerinden itibaren, en az mankenler kadar şık ve itinalı hanımlarla doldu. Salonun karşısına gelen kısım kordiplomatiğe ve hariciyeci hanımlarımıza ayrılmıştı.

Saat 15'te Bayan İnönü ile kızı geldikten sonra defile başladı. Bakan eşlerinden lâcivert, kruvaze bir tayyör içine parlak kumaştan, uzun kollu, fantezi bir bluz giymiş ve her vesile ile taktığı uzun taşlı küpeleriyle Feride Erten vardı. Onun biraz yanında, yakası kürklü siyah brokar mantosu ile Hüdai Oralın eşi oturuyordu. Kordiplomatiğe ayrılan kısımda ise Bayan Koshravani, Bayan Khalatbari ile Brezilya, Arjantin, Meksika ve Alman Büyük Elçilerinin eşleri varlar di. Tunus Maslahatgüzarı Fehameddin Arvayın eşi, açık sarı saçlarını büsbütün belli eden mor bir takım giymişti, kapıdan girerken göze çarpıyordu. Tülin Baydonla birilikte gelmişti. Bu çok zarif genç hanım, son zamanlarda epeyce kilo almış. Âdeta, olduğundan birkaç yaş fazla görünüyor. Biraz dikkat ederse, eski halini bulması kolay.

Dışişleri ailesinden Emel Özmen ön sırada oturuyordu. Siyah bir elbise giymiş ve beş sıra inci takmıştı. Siyah mantosunun yakası kürklüydü. Onların arkasındaki sırada Ayten Hekimoğlu, Selda Minkart ve Sevim Silahtaroğlu birlikte oturuyorlardı. Bayan Minkâri boyasız ve biraz da neşesizdi. Ayten Hekimoğlu ise, aksine, epeyce boyalı ve süslüydü. Nurten Çevik, kardeşinden ayrı, en ön sıradaydı.

İller Bankası Genel Müdür Yardımcısı Mazhar Haznedarın eşi Nükhet Haznedar dostları ile ve biraz geç geldi. Yakası, kollan ve ceketinin eteği kürklü yeşil tayyörü ile Leylâ Berki doğrusu pek zarifti..

Karayolları Genel Müdürünün fişi Şemsinur Ünalp, taba jarse şık döpiyesi ile göze çarpıyordu. Yanında, siyah elbise ve siyah pardesüsünü sadece turkuaz kolyesiyle renklendirmiş olan Sevim Erkaslan vardı.

Küf yeşili bir etek, üst kısmı vs eşarpı sarı, bluzun eteği ve eşarpın uç lan yine küf rengi nefis bir yün takımla gelmiş olan Leyla Çelikbas, gene "günün en güzel kadını" sıfatını haklı olarak taşıyordu.

Dışişlerinden Sadun Teremin eşi Güneş Terem, siyah-beyaz pötikare pardesüsü ve kırmızı şapkası ile dikkati çekiyordu. Kendisini epeyce zamandır özlemiş olan dostları ile durmadan selâmlaştı, Hümeyra Talikaya, her zamanki gibi, Helen Örsle gelmiş ti. Yakası kürklü, tweed tayyörünü herhalde bu yılkı seyahatinde getirmiş olacak.

Mehveş Aksalur kahverengi bir döpiyes giymişti, Hatice Okan sade, fakat zarifti. Güneş Teremle birlikte oturuyorlardı. Engin Doğançay, kızkardeşi ite birlikte gelmişti. Bu iki kızkardeş, modalar değişse de, saç tuvaletlerinden vazgeçemiyorlar.

Yakında evlenecek olan Esin Avcı siyahlar giymişti. Bu elbiselerin bazdan Meydan Sahnesindeki temsilde Esinin üzerinde çok güzel duruyordu. Acaba Esin mankenliği düşünmüyor mu?

Defilenin mankenleri yine Tülin Tezgören, Lale Belkıs, Ayten Kaçmaz ve Gülen Kıvraktı. Tülin saçlarını keseli biraz daha zayıf görünüyordu., Ayten Kaçmaz ise aksine ,bu yıl biraz kilo almıştı. Ama, yüzü. hakikaten bir madonna kadar güzeldi. Bilhassa en sonda giydiği gelinlik kendisine pek

7 yaşındaki türk ressamı Bedri Baykamın eserleri, geçen hafta Pariste, Galerie da Bac'da sergilendi. Serginin açılışı Paris Lüksemburg radyosunda "Resim sanatının Mozart'ı, yarım saat sonra sergisini Pariste açıyor" denilerek anons edildi.

Küçük Bedri hakkında Le Figaro, Le Parisien Libere gibi, Fransanın en çok satan gazetelerinde sitayişkâr yazılar çıktı.

Serginin açılış kokteylinde Milli Eğitim Bakanı İbrahim Öktem, Paris Büyük Elçimiz Bülent Uşaklıgil ve Parisin ünlü sanat eleştirmecileri hazır bulundular.

çok yakışmıştı.

Lâle Belkıs çok havalı kadın. Galiba, ne giyse yakışacak!

Gülen Kıvraktan pek bir şey anlamadık. Oysa, dediklerine göre, eskiden bir yarışmada derece bite almışmış...

Defiledeki elbiseler alabildiğine şatafatlıydı. Hattâ bazı elbiselerde dantel, brokar, boncuk, püskül, her şey birden vardı. Gene de bilhassa Faizenin kreasyonları çok güzeldi. Bu defilelerde takdimler yapılırken birçok yorucu konuşmalar -hem söyliyenler, hem dinleyenler için- yapılacağına daha fayda'lı bilgi verilse, meselâ her elbisenin fiyatı vesaire bildirilse daha iyi olur gibi geliyor insana.

Geçen haftanın en çok ilgi çeken olayı, ihtilâlin 47. yıldönümü dola. yısıy'la Cumartesi akşamı Sovyet Büyük Elçiliğinde verilen büyük resepsiyon oldu. Uzun zamandır görülmemiş derece kalabalık ve zengin olan davette kimler, kimler yoktu ki!..

Davete sonradan gelen Başbakan İnönü ve eşi, bazı Bakanlar ve eseriyle beraber üst salondaydılar. Aşağıdaki üç büyük salon ise tıklım tıklım doluydu. Salonun birinde, uzun masalar halinde hazırlanmış zengin büfede, elerinde tabaklan ile herkes sıraya girmişti. Hemen bütün büyük elçilikler mensupları davete icabet etmişlerdi. Bizim Bakanların büyük çoğunluğu, eşleriyle beraberdiler. Pek çok milletvekili ve senatör, partilerin üst kademelerinde bulunanlar, Konservatuvar ve Orkestra mensupları dâ vette hazırdılar.

Kasım Gülek, gecenin nâdir smokinlilerindendi. Umumiyetle neşesiz bir halde dolaşıyordu. Millet Partisi İkinci Başkanı Zekâî Dormen, kahverengi dantel bir elbise giymişti. Eşi ile beraberdi. Şinasi Osma ile eşi, her zamankinin aksine, hep ayrı gruplar içindeydiler. Bedii Karaburçak ve eşi, Necdet Özmen ve mor bir elbise giymiş olan eşi, Muhlis Ete ve eşi, Dış Ticaretten Fahir Savran ve siyah kadife bir elbise giymiş olan eşi Fahire Savran, Dr. Muzaffer Argun ve beyaz brokar elbisesiyle pek şık ve güzel olan eşi Sumru Argun, göze çarpanlar arasındaydılar.

Üstüste damla boncuk işli beyaz elbisesiyle pek şık olan Kolej öğretmenlerinden Nermin Gül ve bu yıl Tuğgeneral olan eşi Niyazi Gül, Fethi Doğançay ve yeniden evlendiği eşi Engin Doğançay -Engin siyah kadife üzerine sarı boncuklar işlenmiş bir elbise giymişti, pudrasının rengi fazlaca koyuydu- da dikkati çekiyorlardı. Yalnız gelmiş olup etrafta ilginç konuşmalar yapan Nihat Erim ite Adnan Saygun, Mükerrem Berk ve yeni eşi, Fahrettin Kerim Gökay, Dr. Bahtiyar Demirağ, Dr. İhsan Doğramacı ve eşi, Dr. Hayati Sevgen ve Orkestradan iki yakın dostu, hep davetteydiler. Operatör Dr. Recai Ergüder ve gri şömizye bir elbise üzerine siyah bir gül takmış olan kızı Zeynep Ergüder, Emin Paksüt ve eşi İstiklal Paksüt, Lûtfi Ay ve yeşil dantel bir elbise giymiş olan eşi Nevin Ay, Ankara Trafik Mü. dürü Gültekin Kızılışık -Müdür, fevkalâdeden olarak, üniformasız ve kor donsuzdu! - gecenin davetlileri arasın daydılar.

Gecenin nâdir uzun tuvaletli hanımlarından biri de Meclis Başkam Fuat Sirmenin eşiydi.

Toplantı geç saatlere (kadar sürdü.

*

Haftanın başındaki Pazar gecesi Fransız Kültür Heyeti, yeni sezona "Les parapluies de Cherbourg" filminin galası ile girdi. Renkli, müzikal, güzel bir filimdi. Gala için, filmin başrollerinden birini oynıyan Anne Vernon gelmişti. Yeşil uzun bir tuvalet giymiş olan bu genç ve güze! yıldız, film gösterilmeden önce halka takdim edildi.

Gece elbiseleri giymiş olan davetliler, saat 23'ten itibaren Süreyya Pav yonuna da çağrılmışlardı. Burada sabahın erken saatlerine kadar eğlenildi. Ne var ki, biraz uzunca süren piyango çekilişi dansetmek isteyenleri sabırsızlanandı. Zaten piyango da fazla ilgi çekici olmadı. Zira köşede, uzun bir masada oturmakta olan Poster Wheeler şirketi, mensupları piyango biletlerinin yüzde seksenini almış oldukları için, bütün ikramiyeler onlara çıktı denilebilir. Bu yüzden, çok kimse, "Şunu toptan satış halinde almış olsalardı da, biz de dansedip eğlenmeye başlasaydık" diye düşündü.

Pek çok kalabalık olan davettiler arasında Nasır Zeytinoğlu ve eşi, Turan Güneş ve eşi, Bülent Yazıcı ve eşi, Kasım Gülek, Munis Faik Ozansoy, Azmi Tlabar ve eşi Rezan Tlabar ile kızları, Toğrul Devres ve son zamanlarda Ankarada, pek çok hanım gibi, modaya uyarak, saçlarını kısa kestirmiş olan - eşi Şen Devres varlardı.

Yunan Büyük Elçisinin eşi; neşeli bir gecesindeydi. İtalyan Büyük Elçiliğinden Favretti'ler bütün dostlarına veda ediyorlardı. Lüsyen Avunduk, siyah dantel bir elbise giymişti. Piyango çekilişi biter bitmez pavyondan ayrıldı. Melek Güz siyahlar giymişti Sinemada küçük oğlu da vardı.

İzzet Aksalur ve eşi Mehveş Aksa---, General Behçet Türkmenle beraber oturuyorlardı. Suna Selin kırmızı pardesüsü, siyah saçlarına çok yakışmıştı. O da neşeli bir gecesindeydi Leylâ Çelikbaş, üst kısmı boncuk iş. lemeli güzel bir kadife elbise giymişti.

Eğitim

Halk eğitimi dâvası

Genç kadın, elindeki broşürü yanındaki erkeğe göstererek :

"— Hayret!., Sanki bizim çocuktan bahsediyor..." dedi.

Erkek :

"— Yok canım..." karşılığım verdi.

Ama, broşürü okudukça kızardığı görülüyordu.

Olay geride bıraktığımız hafta içinde, Ankara Kolejinin konferans salonunda geçti. O gün, Türkiye Ruh Sağlığını Koruma Derneği ile Ankara Koleji Rehberlik ve Araştırma Bürosunun ortaklaşa düzenledikleri filmli eğitim konferanslarından ikincisini dinlemeğe gelenler, konferansçıyı beklerken, Rehberlik ve Araştırma Merkezinin kendilerine dağıttığı bir broşürü karıştırmakla meşguldüler. Broşür, "Ana ve babalar yüzünden meydana gelen öğrenci problemleri" adını taşıyordu. Bu bakımdan anne ve babaların İlgisini çekmiş, broşüre şöyle bir göz atmak isteyenler onu ciddi ciddi okumağa koyulmuşlardı. Kitapta ele alınan meseleler herkesin meselesi olduğu için. birçok anneler, broşürde anlatılan küçük hikâyelerde âdeta kendi çocuklarını buluyorlar ve bu yüzden de heyecanlanıyorlardı. Halbuki müşterek olan ya'sıızca meseleler ve dertlerdi. Ankara Koleji Araştırma ve Rehberlik Bürosu bu dertlerin üstüne eğilmeye çalışıyor, problemli çocuklarını, disiplin hatasına düşen çocukların kuru cezai amaların ötesinde bir anlayışla yardımlarına koşuyordu.

Rehberlik Bürosu, ele aldığı problemli çocukların çoğunun dertlerinin anne ve babadan gelme dertler olduğunu tespit etmiştir. Meselâ, küçük bir yatılı öğrenci, gizli gizli sigara içmeğe başlamıştır. Sebebi, ayrılmakta olan annesiyle babasının ona verdiği üzüntüdür. Çocuğa birisi, "sigara içmek, gamı dağıtır" demiştir. Çocuk gamla olduğunu bilmektedir ve bundan kurtulmak istemektedir.

Bir başka öğrenci, her Cumartesi kendisini araba ile almağa gelen annesini beklemeden okuldan kaçmaktadır. Çünkü arkadaşlarının yanında o arabaya binip gitmekten utanmaktadır.

Broşürde, bunlara benzer daha birçok hikâye vardı.

Çocuk .anne ve babanın tahminleri hilâfına, onların etkileri altındadır, emosyonel gelişmesini, intibakını bu etkiler altında yapmaktadır. Çocuğun okulda daha çok evdeki tutum ve davranışları aksettirdiği bir gerçektir.

Anne baba olma sanatı

Çocuk toplumumuzda gün geçtikçe değer kazanmakta ve çocuk yetiştirmek daha çok bir bilgi ve sanat işi. olarak ele alınmakta, aileler konferans ve broşürlerle, filmlerle aydınlatılma ya çalışılmaktadır. öğrenci problemlerinin artık yalnızca disiplin cezalan ile halledilemiyeceği bugün iyice anlaşılmış bulunmaktadır. Fakat dâva yalnızca öğrencide bitmemektcdir. Anne ve baba, problem'i çocukta birden birçok meseleleriyle ön plâna çıkmaktadır. Bunun için, anne ve babanın aydınlatılması ve anne karnından itibaren çocuğu etkileyecek olan faktörlere önem verilmesi lâzımdır.

İstanbul Halk Sağlığı Eğitim Komitesinin, bundan bir süre önce Sağlık ve Sosyal Yardım Bakanlığının mali yardımıyla bastırılan sekiz broşürü de çocukta korku kıskançlık, çekingenlik, sinirlilik, kırıcılık ve yıkıcılık gibi muhtelif halleri ele almakta ve bunları izah ederek sebeplerini ve çarelerini göstermektedir.

Halk eğitiminin çocuk yetiştirinmesi ile ilgili kısmı, özellikle büyük bir ilgi görmektedir.

Gençlik

Konsere hücum!

Haftanın başındaki pazar akşamı Ankarada, Büyük Sinemanın önünden geçenler, birçok genci bir arada görünce şaşırdılar. Gençler kalabalığının sebebi miting olamazdı. Zira, akşamın bu saatinde miting yapıla-

mazdı. Sonra gençlerin çoğu kravatlı ve giyimliydi. Sveter-etekli kızlar bile saçlarına itina göstermişlerdi.

Çok geçmeden, kalabalığın sebebi anlaşıldı: Büyük Sinemada o gece, Alpay ve arkadaşlarının konseri vardı. Biletler bir hafta evvel" tükenmiş ve son dakikada karaborsaya düşmüştü, ama bulmak yine de fevkalâde güçtü. Sinemanın içi de tıpkı dışı gibi gençlerle doluydu. Birçokları Alpayı ayakta ve bağırarak, daha çok Beatles'leri hatırlıyarak, alkışlıyorlardı. Fakat evli ve hukuk mezunu olan Alpayın ne kıyafeti, ne de hareketleri katiyyen Beatles'leri hatırlatmıyordu. Bununla beraber, dinleyicilerini yine de Beatles'ler gibi büyüledi ve görülmemiş bir alkış topladı.

Gençler, kendilerine has bir gece yaşadıkları için memnundular ama. konserden çıkarken çoğunun, bağırmaktan, sesi kısılmıştı. Bağıranlar, kızlar, alkış tutanlar ise oğlanlardı!

Moda

Bacaklara dikkat!

Bu yıl moda ,bütün gözleri bacaklara çekmektedir. Bir kere, etekler kısadır. Bu kısa eteklerin yanında, da ha da kısaları vardır. İkincisi, bu yıl çorap, modası elbise modası kadar önem kazanmıştır. Renkli çoraplar, işli çoraplar, siyah dantel çoraplar, gözleri ister istemez çekecektir. Bacağa önem kazandıran başka bir husus da, modası devam eden botların, eski zaman getrleri ile çok önem kazanmış olmasıdır. Çoraplar, genel olarak, çok şişman gösteren, işli, ekoseli, yün çoraplardır. Bu bakımdan, şişman bir gençkızın veya kadının bu çorapları giymesi doğru değildir. Top lu bacaklar için siyah dantel çoraplar şüphesiz daha uygundur.

Etek boyu da önemlidir. Bu yıl Pariste iki boy kabul edilmiştir:

1 — Courreges boyu: yerden 55 santimdir.

2 — Chanel boyu: yerden 40 santimdir.

Yâni, bu mevsim sözü çok edilen Courreges en kısa, Chanel de en uzun boyu ortaya atmıştır. Her kadın bu iki boy arasında kendine eh yakışan boyu bu imalı, bunu santimetre ile ölçerek tespit etmelidir.

Bacakları şişman gösteren botlar, çoraplar, mübalâğalı kısa etekler, moda daya hizmet etse de kadın güzelliğine hizmet etmiyecektir Bu itibarla, en büyük terziler de mankenlerinde, etek boyunu, mankene göre ayarlamaktadırlar.

Düdüklü Tencere ve Ötesi..

Hiç unutmam; bundan onbeş yıl kadar önce, tanınmış bir yazarımız, düdüklü tencere aleyhinde bir yazı yazmıştı. Tencerenin birden patlamasından korkuyor, çeşitli tehlikelere işaret ederek, düdüklüde pişen yemeklerin lezzetsiz olacağını söylüyor; kısacası, ahçının yemekle beraber pişmesini, saatlerce mutfaktan ayrılmamasını isteyen klâsik bir inanca katılıyordu. Bugün düdüklü tencere, memleketimizde gecekonduya, en uzak yurt köşesine kadar gitmiş ve ev kadınları tarafından tutunmuştur. Dünyanın her yerinde, herhangi bir yeniliği daima tepki ile karşılayan muhafazakârlar vardır. Fakat yenilikler, özelikle böyle elle tutulur, gözle görülür pratik kolaylıklar getiren yenilikler herkes tarafından kolaylıkla kabul edilir. Çetin olan, bir toplumun sosyal - ekonomik bir takım gelenek ve göreneklerine karşı görünen yeniliklerin benimsenmesidir, ileri toplumların bir vasıfları da bu sahadaki yenilikleri çabuk benimseyip, çabuk uygulamalarıdır. Bu hal, milletler arasında aşılması güç mesafelerin mevcudiyetine yol açmıştır. Yarışı önde götürenleri yakalamak bu bakımdan çok müşkül olmaktadır. İşte bunun içindir ki, az gelişmiş memleketlerin herşeyden önce, yeniliklere hazır, yeni buluşları, yeni görüşleri, yeni fikirleri taassupsuz karşılayacak ve bunları peşin hükümle değil, mantıkla, sosyal-ekonomik şartlar halamından, bilim yolundan inceleyecek genç kuşaklara ihtiyacı vardır, Atatürk bunu yapmıştı. Devrimleri benimseyen, medeniyete götüren bütün yeniliklere kucak açan bir zihniyeti eski zihniyetin yerine koymuş ve başarısını bu temel üzerine oturtmuştu. Fakat bu ileriye bakış, bugün toplumumuzda yeteri kadar mevcut değildir.

Büyük Millet Meclisinin seçimlerden önceki bu son döneminde birçok refomların, hiç olmazsa kanunlarla tespit edilip garantiye alınması lâzımdır. Bu, yalnızca politikacılara bağlı kalmamalıdır. Aydınlar ve bütün ilgili çevreler, kanunların bir an önce Meclisten çıkması için gerekli ortamı hazırlamalıdırlar. Bir toprak reformu, bir doğum kontrolü. Turizm ve Köy Bakanlıktan ile ilgili kanunlar. İhale Kanunu vesaire, bütün olumlu yönleriyle halka anlatılmalı ve aydınlar tarafından, yaklaşan seçimlerde ağırlığımı gösterecek oln muhtelif seçmen zümreleri tarafından savunulmalıdır. Halbuki hiç de böyle olmuyor Yetkili saydığımız birçok kimseler, bu konular üzerinde bilimsel değil, daha çok duygusal ve sathi bir takım tartışmalara girişiyor, halkı büsbütün şaşırtıyorlar. Bu gibi hafif davranışların politikacıları etkileyeceği, reform hamlelerinin yapılmasını güçleştireceği muhakkaktır.

Bir zamanlar "Plân mı, pilâv mı?'' diyenler, bugün "Plânsız kalkınma olamaz!'' sloganını tutturmuşlardır. Çünkü politikacılara yön veren kuvvetler plân fikrini benimsemişlerdir.

Tanınmış bir konferansçımız, geçenlerde doğum kontrolünün aleyhinde konuşmuş ve şöyle bîr misal vermiş: Güya bir kadının çok çocuğu oluyormuş. Kadın bundan kurtulmak için ameliyatla kısır olmuş. Ama sonra, tekrar çocuk sahibi olma isteğine kapılmış ve muradına nail olamayınca da akli muvazenesini bozmuş.

Halbuki doğum kontrolünün anlamı bu değildir! Doğum kontrolünün amacı, anne ve babayı istedikleri zaman çocuk sahibi kılmak, ailenin bütçesini, sağlığını, dolayısıyla mutluluğunu tehdit eden doğumları bilerek engellemek, çocuğun toplumdaki ve ailedeki değerini artırmak, onu bir yük. bir külfet, bir "istenmiyen misafir" olmaktan kurtarmaktır. Doğum kontrolü, bütün ileri toplumlarda ve entellektüal ailelerde zaten tabii şekilde uygulanmaktadır. Doğum kontrolünün bugünkü uygulama şekli ile dünyaya getirdiği başlıca yenilik zenginlerin faydalandığı bu haktan, daha az imkânı olanları da faydalandırmaktır Amaç. ailenin plânlı şekilde çocuk sahibi olmasını sağlamak, anneyi tehlikeli kürtajlardan ve sağlığını tehdit eden durumlardan kurtarmaktır. Kısırlığa gitmek sözkonusu değildir.

Toprak reformu hakkındaki tartışmalar ise daha da eksik daha da karışıktır. Burada bunları bir bir sıralayıp anlatmağa imkân yoktur.

Şurası unutulmamalıdır ki dünyanın kabul ettiği bütün yenilikleri ergeç biz de kabul edeceğiz. Ama yeniliklere kapalı eskiye dönük bir zihniyet bizi ne yapıp edip herşeyde geciktirme sevdasındadır. Herşeyden önce bu zihniyetle savaşmak, onu yenmek lâzımdır.

Jale CANDAN

Eğitimde Yeni Akımlar

CHP Kurultayında borçlu sınıf geçme müessesisinin kaldırılması konuşanda konuşan Milli Eğitim Bakam, tariz vermiyeceğini ve haklı bulduğu bu dâvada ısrar edeceğini kesinlikle ifade etti. Borçlu sınıf geçme müessesesinin "politik bir tâviz" olarak ele alınması halinde Bakanın bu ısrarım takdir etmemek mümkün değildir. Yetkili kurullarca bir tasarruf yapılmıştır. Şimdi bu tasarruf, veli-öğrenci gücüne dayanan bir takım baskılarla, yetkili organların inancına rağmen kaldırılmak istenmektedir. Bu durum sorumlu kimselerin direnmeleri kadar tabii birşey olamaz. Aksi halde herhangi bir yetkili organın vazife görmesi mümkün değildir ve bu gibi haller, demokrasileri dejenere etmekten başka birşeye yaramaz.

Ancak Bakanın bu meseleyi yalnızca politik bir taviz olarak göstermesi, anne ve babaları en zayıf yerlerinden vuran, bunun için bir süre tepki yaratacak olan bir "cesaretli, büyük reform hamlesi" olarak vasıflandırılması da doğru değildir.

Borçlu sunu? geçme müessesesini savunanların repsinin muhakkak sınıfta kalmış çocuktan bulunduğunu, bu yüzden bunların tavizden yana olduklarını. Bakana karşı bir hava yaratmak peşinde koştuklrını, gizli emeller beslediklerini düşünmek bence yanıltıcıdır Gerçek şudur ki, daha yeni bir eğitim sisteminin bütün şekilleri ile memleketimize getirilmesini bekleyenler, reform hamlelerinin yalnızca öğrencinin durumunu güçleştirmekten ibaret bir inançla yerine getirilmek istendiğini görünce büyük bir hayâl kırıklığına uğramışlardır. Bugün Bakanın karşısında olanlar sadece tavizciler değil aynı zamanda reformculardır. Meseleyi basit bir "borçlu sınıf geçme" meselesi olarak ele almamak bugün alınmış olan kararı bozmak için değil de, gelecekteki tasarruflar bakımından, meselenin can noktasını ya. kalamak bakımından çok faydalı olacaktır.

Eğitim sistemimiz nazaridir, ezbercidir. Bugünün eğitim zihniyetinin öngördüğü uygulama sistemine çok az yer vermiştir. Okullarımız en basit lâboratuvar odalarından yoksundur. Programlar çok yüklü, sınıflar lüzumundan fasla kalabalık, ders kitapları çekici olmaktan uzak, öğretmenler, sayıca olsun, kalabalık sınıflatın ihtiyacını karşılıyamıyacak durumdadır, öğretmen yetersizliği birçok derslerin boş geçmesine, boş kadroların gelişigüzel doldurulmasına ve gerekli disiplinin, nizam ve intizamın sağlanamamasına yol açmaktadır. Bütün bunların üstünde, belirli bir eğitim standartında birleşemiyen aile ve okul idaresi, çocuklara belirli bir yön vermekten de âcizdir. Elbette ki bütün bunların halledilmesi zamana ve paraya bağlıdır. Milli Eğitim Bakanlığının bu büyük dâvaya bir anda çare bulması beklenemez. Ne var M, derdin asıl sebepleri üzerinde durulmadan aradan aspirinle tedavi edilmek istenmiştir. Meselâ teknik okullar açılmadan çocuklar teknik öğretime yöneltilmek istenmiş ve okumak, yeni yeni imtihan zaruretleri ile, âdeta bir kâbus haline getirilmiş, öğrencinin başarısızlığı asıl sebepleriyle önlenilecek yerde yalnızca borçlu sınıf geçme müessesesine dokunulmakla yetinilmiştir. Oysa bugünün zihniyeti, çocuklara okumayı, araştırmayı sevdirmek, onların bütün kaabiliyetlerinden faydalanmak, her öğrenciyi muhakkak ise yarar hale getirmek ve topluma "İnsan kazanmak" esasları üze_ rine oturtulmuştur. Bunun içindir ki batili eğitim zihniyeti, "sınıfta kalmak" yerine "dersten kalmak" prensinim uygulamaya başlamış, bir veya iki dersten zayıf alan çocuğun şevkini kurmayarak onun sevdiği bir sahada yetişmesini ve topluma yararlı olmasam sağlama prensipini kabul etmiştir. Bu sistemi benimseyen toplumlar daha başardı toplumlardır. Zaten genel akademik bilgiler yerine pratik ihtisas bilgileri üzerine oturan bir eğitim inancı, psikolojiye dayanan disiplinin de daha kolaylıkla uygulanmasını ve öğ-- renci başarısının artmasını sağlamaktadır. Kısır tartışmalar üzerinde durmayıp bütün sistemi yenibaştan gözden geçirmek şarttır. Çünkü biz ne dersek diyelim, toplumumuz ve çocuklarımız herşeyden evvel dünyayı saran reni akımların etkisi altındadır.

DEV ÇEKİLİŞTE

7 milyon...

Türkiye İŞ Bankası,
şimdiye kadar
görülmemiş
zenginlikte bir çekiliş
yapıyor ve 1 defada
tam 7 MİLYON lira
tutarında ikramiye
dağıtıyor: İstanbulda
60 Apartman Dairesi
5 adet 100.000 lira
5 adet 50.000 lira
10 adet 25.000 lira
50 adet 5.000 lira
1000 adet 1.000 lira ayrıca
35 000 kişiye para ikramiyesi.
DEV ÇEKİLİŞE mutlaka katılınız.
İş Bankasının ikramiye
çekilişleri halk huzurunda
otomatik makinalarla yapılmaktadır.

TÜRKİYE İŞ BANKASI

paranızın... istikbalinizin emniyeti

(Faal: — 9745) — 1305

YAYINLAR

Kitaplar

ANADOLU ÇİZGİSİ
(Gezmek Tozmak Üstüne)

(M. Ziya Ünselin gezi notları, Işık yayınları: S, Ekin Basımevi, Haziran 1964, İstanbul. Küçük boy, 200 sayfa, 4 lira. İsteme adresi : P. K. 32 - Bursa)

Her gezginin bir gezi gerekçesi vardır. Ziya Ünselin gerekçesi de şu: "Anadolu çizgisi, Anadolu sevgisi. Bu sevgi gönlüme düştü bir kez. Ama nerde, nasıl, kimbilir.. Belki de çocukluğumda Ortaköy caminin rıhtımın da masmavi Boğaz sularına atıldığımız o günlerde. Belki öğretmenim Sayın Fuat Baymurun Viyana dönüşü getirdiği renkli turistik kartpostalları projeksiyonla bize göstere göstere anlattığı o öğrencilik yıllarında. Ya da Edirne lisesinde kaldığımız yaz, beden eğitimi öğretmeninin bizi peşine takıp bir bir gezdirdiği o sınır köylerinde. Ama ben, asıl Anadolu sergisini Marmariste duydum. (..) Marmariste başlıyan seyahatim tam 29 yıl sürüp gitti Anadolu içlerinde.*'

M. Ziya Ünsel, "Anadolu Çizgisi" ad"o kitabının önsözünde böyle diyor. Kendisi, Anadoluyu bize en ilginç özellikleriyle karış karış tanıtan kitabının adına "Anadolu Çizgisi" demiş ama, bana kalsa, ben "Anadolu dedikleri.." derdim. Zira, baştan sona zevkle, zam an zaman yürek burularak okunan notlar, Anadoluya tutulmuş bir ayna niteliğindedir.

Yazar, notlarını yirmi baslık altında değerlendirmiş: "Anadolu Çizgisi", "Doğudaki Beyazıt", "Bir Varmış Bir Yokmuş", "İshak Paşa Sarayı". "Malatyadan bir Kamp Hikâyesi", "Malatya Kayısısı". "Fırat Gezileri", "Fırat Boyunda Elâzığ Kıyıları". "Turistik Geziler", "Eskimalatyada Ziyaretler", "Eskimalatya Çevresinde Ziyaretler", "Eskimalatya Çevresinde Tarihi Eserler". "Sivasta Turistik Geziler". "Sivasta Ziyaretler". "Sivas Çimentoda Bir Turist". "Anadoluda Çermikler", "Sivas Çermiğinin Dekoru", "Toroslarda Çiftehan Kaplıcaları", "Toroslarda Yazlık Dağ Sayfiyesi". "Toroslarda Geziler"...

Kapak ve motiflerini Hüsnü Züberin, tarama resimlerini de Cevat Ülger ile Mustafa Yazlanın yaptıkları kitabın en dikkati çeken yönleri diliyle ele alınan konulardır. Ünselin dili temiz ve tatlı. Hele anlatışı pek şiirli... Yer yer türkülerle, deyişleri, şiîrterle süslenen notlar, okuyanı hiç sıkmıyor, tersine, içini hazla dolduruyor. Meselâ Malaryada, Sivasta, Elağda en çok görmek istediğiniz nedir? İşte Ünsel, size onu anlatıyor. Notlar panoramik değil, içinden yaşanılarak, yer yer de dinlenilenlerle efsanelerle beslenilerek verilmiş. Bu bakımdan apayrı bir özellik taşıyorlar.

"Anadolu Çizglsi"ni burada özetlemeğe elbette ki imkân yok. Ancak, okuyup bitirdikten sonra, şöyle gözlerinizi yumacak olursanız, kafanızdan renkli, bir şerit, bir kilim, bir hah geç mektedir. Hanlar, hamamlar, çeşmeler, yatırlar, tekkeler, saraylar, bahçeler, kaplıcalar, çarşılar, kilimler. insanlar, âdetler, oteller, kahveler... Herşey, herşey var ünselin kitabında,

Ünsel Anadoluyu gerçekten çok seviyor. Bunu, yaşadığı konulan samimi bir dille anlatışından anlıyoruz. Gezi notlarının moda olduğu şu son yıllarda, Ünselin "Anadolu Çizgisi"-nin okuyucuyu tatmin edeceği rahatlıkla söylenebilir. Hernekadar kendisi, kitabın başında "yazmak, bir çeşit kur tutanaktır" demişçe de, Anadoluya tutkun Ünselin geziden de, böylesi notları yazmaktan da kurtulacağı sanılmamalıdır.

"Anadolu Çizgisi", herkesin zevkle okuyacağı bir kitaptır. Hele turizm dâvasına önem verilen şu günlerde Ünselin hizmeti hiç de küçümsenilecek bir hizmet değildir,

H.K.

FİLOZOFÇA DÜŞÜNCELER

Fransız ansiklopedistlerinden Diderot'un düşünceleri. Çeviren; İsa Öztürk. Çan Yayınları 23. İstanbul 1963, Gün Basımevi. Diderot'un "Prensle phfosophiques" adlı eserinin tam çevirisi. İsteme adresi: P. K. 1034 Galata - İstanbul, Fiyatı 3 lira.

YAŞAMAK İÇİN

Roman Yazan: Güner Demiray. Dost Yayınları 45, roman dizisi 25. Kapak düzeni: Hüseyin Mumcu. Kardeş Matbaası, 1964, Ankara, isteme adresi: Dost Yayınları, Rüzgârlı Sokak Ove Han Da. 4 - Ankara, Fiyatı 3 Lira.

ÇARK

Oyun. Yazan : J . P . Sartre. Çeviren: Tahsin Saraç, Oyunlaştıran : Raik Alnıaçık Toplum Yayınları 5. Ankara Basım ve Ciltevi, 1964, İsteme adresi : Toplum Yaymevi, P.K. 176-Ankara, Fiyatı 200 Kuruş.

Filmler

Losey'in "Eva"sı

Joseph Losey, günümüz ingiliz sineması için Hollywood'dan iki yönlü bir kazançtır. Birincisi, Losey, adıyla birlikte ingiliz sinemasını da beraberinde götürmektedir ki bu, her iki taraf için de yararlıdır. İkincisi, Losey açısındandır. MacCarthy'zm sırasında Hollywood'da mimlenen ve daha sonra İngiltereye geçen Losey, bir sürelik "taviz" sonunda istediğine ulaşmış, ve yapımcılarını kendi istekle Tine uygun filmlere rahatlıkla götürmüştür. Bu, su demektir: Losey. Hollywood'da kolay kolay bulamıyacağı özgürlüğe İngilterede kavuşmuş ve gerçek Losey'liğini bu ikinci dönem tümlerinde ortaya koymuştur.

Joseph Losey, fikir bakımından toplumcu bir rejisördür. Filmlerinde bu görüşüne uygun niteliklere rastlanır. Toplumculuğu dışında Losey, sinema, da biçimci bir rejisördür de... Yani, filmin mimari yapısı ile birlikte özüne de önem verir.

Losey'in başrollerinde Jeanne Moreau ile Stanley Baker'in oynadıkları "Eva"sı, başlangıçta, afiş yönünden ümit kırıcı görülebilir. Losey, konuyu Mickey Spillane ile Simenon kırması bir yazardan, James Hadley Chase'dan almıştır. Chase, Wallace'ların, Doyle'ların ve Christie'lerin ötesindeki ikinci grup polisiyecilerdendir. Birinciler, çokluk akılcı yazarlardır. Hareket yerine, bir polisiye olay çevresinde ör dükleri düşündürmeciliği kitap boyunca sürdürmeyi daha üstün tutarlar. Olay tektir ve yardımcı olaylar, ana temanın çevresinde büyük daireler çevirmezler.

Yeni tür polisiyecilerin en önemlisi Mickey Spillane'dir. Yarattığı acayip Mike Hammer tipi kesinlikle ne Holmes'a, ne de Poirot ile Maigret'ye benzemektedir. Düşünmekten yoksun, yalnızca içki içen, güzel kadınlara karşı güçsüz, hem kanunu, hem Jüriyi ve hem de cellâdı -yani cezayı seçici, yargılayıcı ve uygulayıcı - temsil eder. Sert kırıcı ve düzene karşı çıkmış bir "kahraman"dır. Yüzyılımızda gelenek sel "vahşi batı"nın western kahramanlarına çok yaklaşır. Kanunsuzlara karşı tabancasıyla, yumruklan ve "sevişen dudaklarıyla çıkıp onları kendince engellemeye çalışır. Çağımızın tembel okuru için, en ideal roman "kahraman"ı tipi Mike Hammer'dir. Yazan ve yaratıcısı Spillane, romanlarında okurun bu tembel yarımdan faydalanır ve birbiri içine girmiş bir sürü olayı da romanına tıka basa doldurur. Kadın-erkek ilişkisi, Mike Hammer romanlarında ana temadır ve yatak, en geniş yeri işgal eder. Yalnız Spillane, bu arada amerikan toplumunun önemsenen birçok yanlarına da ışık tutmaktan geri kalmaz. Kahramanı Milke Hammer, izlediği olaylar sırasında belirli katlarda subaşlarını tutmuş bir çok kişilerle karşılaşır ve çatışır. Bunlar, rüşvet yiyen valiler, gangsterlerle işbirlikçi- savcılar, polis müdürleri, büyük iş adanılan ve politikacılardır. Hepsinin karanlık ve kirli işlerde mutlak bir katılışları ve ortaklıkları vardır. Spillane, gerçi romanlarında bunlan ele alırken eleştirici bir tutumda değildir ama, hiç olmazsa teşhircilikten de uzak kalmaz.

James Hadley Chase'in belirli ve yaratılmış bir kahramanı yoktur, Spillane'den ayrı, çokluk Bumett'e veya Cain'e benzer. Onlardaki yapıyı ve roman örgüsünü, Spillane'deki şehvet tacirliği ile ustaca birleştirmiştir. Kahramanlarını, polisiye bir olayın içine atar, sonra ağır ağır olayı geliştirir ve işi melodrama kadar götürür. Chase'in bir romanından Losey in sinemaya aktardığı "Eva" da melodramın eşiğinde gezinir, fakat Losey, sinemanın ustasıdır; hem kendini, hem de filmini bu uçurumdan çekip kurtarır. Çekim öncesinde sinema için satıh alınan roman ve iki yazarın hazırladıkları senaryo ise, buna çok uygundur. Yapımcılar da Losey'den bu tür film beklemiş olabilirler ki bu ortaya çıkalı Losey'in "Eva"sıyla çeliştiğine göre gerçektir de...

Moreau için destan

Losey'in "Eva"sı, üç kişinin filmidir: oyuncu Jeanne Moreau'nun fotoğraf direktörü Gianni Di Venanzo'nun ve Joseph Losey'in... Louis Maite'in "Darağacı Asansörü"nde görüp tanıdığımız, fransız sinemasmm kişilikli oyuncusu Jeanne Moreau, "Eva"da bir

başka ustanın, Antonioni'nin "La Notte-Gece"sindeki Lidia"sının çok ötesinde ve çok değişik bir kişiliktedir. Losey, Moreau için 'Eva"da bir bakıma bir destana gitmektedir. "Eva" eti, kemiği, çarpıcı ve etkileyici çirkinliğiyle, hattâ soyunduğunda göze batıcı çürükleriyle Jeanne Moreau'dur. Motorları bozulup da yazar Jones'un evine sığındıklarında, Losey'in kamerası, yalnız ve yalnız Moreau'yu kapsar. Moreau'yu adım adım izler, nereye gitse kovalar. Losey, usta mizanseni ve şimdiye kadar çalıştığı kameracıların içinde en yatkını Venanzo île birlikte Moreau ile üçlü bir bale düzenine varır. Uzun, fakat her an değişmeli resim büyüklüklerini sürdüren planlarla Moreau'nun "Eva"sı kişiliğini vermekle kalmaz, derinliğine de iner.

Fotoğraf direktörü Gianni Di Venanzo, Antonioni'nin ünlü filmi "L'Eclipse- -Batan Güneş"inin de fotoğraf direktörüdür. Antonioni de biçimcidir ama, Losey ile aralarında keskin bir ayrım vardır. Losey çarpıcıdır, Antonioni etkileyici. İki sinema ustası ile çalışmasının ürünü olan "Batan Güneş" île "Eva"da, Venanzo, gücün en az Antonioni ve Losey kadar kendisinde olduğunu da ispatlamaktadır. Çerçeveleme düzeni iki rejisörün iki ayrı filminde de başarılıdır. Artistik düzen is?, ikisinde de birdir Bu birlik, fotoğraf direktörü Venanzo'dan gelmektedir.

Ghase'den çıkarılan konuya göre, "Eva"da asıl iki kahramanın dışında iki de destek ve yardımcı kahraman daha vardır: Jones'un başta sevgilisi ve sonradan karısı Francesca (Virna Lisi) ve Jones'un (Stanley Baker) romanını filme alan yapımcı (Giorgio Albertazzi)..

Losey, bir başka destan denemesine de girişir. Venediğe, en az Moreau ve "Eva" tutkusu içindedir. Turistik Venediğin çok uzağında, yaşayan, taze ve canlı bir Venediği "Eva"ya fon olarak kullanır. Birinci kahraman, yazar Tvyan Jones, eski bir maden işçisidir, yani alt kattan gelmiştir. Yazdığı bir romanı tutunmuş, sonradan da filme alınmıştır. El üstünde gezdirilen bir kişidir. Fakat yer değiştirmeyi ve beklenmedik ünü sindirecek güce sahip inidir? Yapısı buna uygun mudur?

Gerçekte. Jones, bir hiçtir. Kardeşinin yazdığı bir romana kendi adını koymuş ve başkasının ününe sahip çıkmıştır. Sindirmezliği, yeni vardığı kattaki tedirginliği hep bundan gelmektedir. Üstelik, bu sırrı taşımak da zaman zaman onu rahatsız etmektedir. Sürekli olarak uyuşmazlıktadır, hep kendi katanı ve kendi çevresini is ter, aranır.

Jones'un karşısına, ilk bakışta bütünüyle onun karşıtı gibi çıkarılan Eva (Jeanne Moreau) da Jones gibi daha alt kattan gelmedir. İkisi de yer değiştirmiş, yeni bir yaşama ortamına yükselmişlerdir. Yalnız bu geliş veya yükselme, kendi çabalarıyla değildir. Maden işçisi Jones, havadan bir romana havadan bir ad kondurmuş. Eva ise, çamaşırcılığı sırasında kendisine göz koymuş varlıklı bir erkeği basamak yapmıştır. Ayni kattan gelme iki insan, bir ikinci ve değişik katta karşılaşınca, başlangıçta eşdeğerli bir tutumu sürdürürler. Bu tutum ve birleşik yanları, onları birbirlerine iter. Ayrıca, karşılıklı zıt cinsin kişileridirler. İlişki, bilinçsiz bir cinsel yakınlıkla başlar. Eva, yeni katında bir çeşit şehvet akrebidir. Erkekleri ağına düşürür, onlarla dilediği gibi oynar ve onlan kukla durumuna getirdikten sonra uçuruma iter.

Yeni tutkunu Jones, Eva için. önceleri öbür yem erkeklerden başka bir nitelik taşımaz. Fakat sonra sonra, ilişki ilerledikçe, Jones'un gerçek kimliği ortaya çıkar ve bu, Eva için şaşırtıcı olur. Jones, Eva'ya durmaksızın kendi katını, yani geldiği yeri hatırlatır. Bu hatırlatış ise, Eva'ya Jones'a karşı itici bir güç verecektir.

Eva, Jones'a saklı kimliğini gösterir. Jones, bir ara bu zorunlu uyarmaya baş eğer. Kaçış, onun için tek kurtuluş yoludur. Eski sevgilisi Francesc ile evlenir ve düzenli bir ortama girer. Eskiye ve eski çevreye dönüş imkânından uzaklığı, Jones'un tedirginliğin eksiltmez, tam tersi arttırır. Francesca'da aradığı, ama bulamadığı kurtuluşu bu defa da Eva'ya dönüşte bekler. Eva da bir çeşit kaçışı Jones'ta bulmaktadır. O yüzden Jones'u arar bulur ve kendine dönüşü sağlar.

•

Bu yeni ilişki, çözülmeyi de beraberinde getirir. Francesca, Eva'yı. Jones'la bulur ve o kadar bir patlamaya " uğrar ki, kanal boyunda motorunum rıhtıma bindirmesi sonundaki kazada da ölür. Francesca'nın ölümü, Jones' in çizgisinin de sonudur. Yıkılışın eşiğinde dolanan Jones, tutunamaz ve tepesi üstü gelir. Eva içinse artık önemini kaybetmiştir. Eva, bir sürelik çabasının sonunda Jones'u, gediği kata itmeyi ve düşürmeyi başarmıştır. Artık önünde kendisine kendisini hatırlatacafe kişi de kalmamıştır. Yolunda diledigi gibi yürüyecektir.

Jones, üstüste gelen bu yıkılışlara direnecek kişilikte ve güçte değildir; çizgisine boyun eder.

Chase'in romanı elbette W Losey'in "Eva"sındaki kuruluşta değildir ve olamaz da. Chase'e göre, Eva yüksek kattaki çağdaş bir Amber, bir Karo'nın veya onlara benzer bir kadındır. Bir'I yerden sonra davranışları ve ilişkileri ile de Mann'in "Mavi Melek"ine yaklaşır. Losey yerine, ayni konu bir başka ikinci sınıf veya baremli bir rejisörün eline düşmüş olsaydı, koyunun koyusu bir melodram olurdu. Losey ise kendi ölçülerine uygun, değişik ve ilgi çekici bir Eva vererek filmini doğru orantıda kurup yürütmektedir.

YALNIZ
U.S.ROYAL
LÂSTİKLERİNDE
CVC
VARDIR
"CVC," lâstiğin gövde ve sırtının birbirinden ayrılmasını tamamen bertaraf eden harika bir birleştiricidir.

TİYATRO

Haberler

Alman balecileri

Geçen hafta Büyük Tiyatroda iki resital veren alman balecileri, ayrı ayrı meziyetleri olmasına rağmen Ankara seyircisi üzerinde olumlu tesirler bırakamadılarsa kabahati ne kendilerinde, ne de bu resitalleri en iyi şekil de düzenlemek için mümkün olan her şeyi yapmış olan Türk-Alman Dostluk Cemiyeti ile Ankara Alman Kütüphanesinde aramalıdır Bize öyle geliyor ki kabahat, varsa, daha çok Türkiyedeki sanat hayatının son yıllarda ulaş tığı hızlı gelişmenin pek farkında olmıyan merkezdeki idarecilerin, yani bu turneyi tertiplemiş olan Goethe Enstitüsünündür. Enstitü yöneticileri; durumu yakından bilmedikleri - ve izlemedikleri - için, iki çift dansör, orta dereceden bir piyanist ve - cazırdayan - plâklarla verilen dans müziği ile, kendi sahnelerinde "Coppelia" yi, "Uyuyan Güzel" i, "Satranç'' ı, "Giselle" i v.s. corps de balet'leri, orkestrası ve bütün solistleriyle tam olarak görmeğe alışmış olan bir seyirci 'topluluğunu tatmin edebileceklerini sanmışlardır.

Bu, çok defa, yabancı dostlarımızın düştük'eri bir yanılmadır. Türkiyeyi hâlâ müzikten, tiyatrodan, baleden yoksun, sanattan da fazla bir şey anlamıyan bir ulus gözüyle görmek alışkanlığından, bu alışkanlığın yarattığı "bon pour l'Orîent" zihniyetinden ileri gelmektedir.

Bununla beraber alman balecilerinden Vreni wohlschlegel-Wolfgang Leistner çiftçi, Berlioz'un "Romeo ve Julief'inde (Karşılaşma - Ayrılık - Ölüm sahneleri) çok yumuşak ve ifadeli danslarıyla ilgi çekmişler, Dulçe Anaya ile Rainer Köchermann da L.Minkus'un "Don Kigot" undan Pas de Deux"deki zarif teknikleriyle göz doldurmuşlardır. Programda yer alacakları bildirildiği halde - Atinada - hastalanan Viyanalı Willy Dirtl-Lisl Maar çiftinin Ankaraya gelememiş olması ise alman dostlarımız için ayrı bir talihsizlik olmuştur. Goethe Enstitüsü - nün, bütün bu aksilikleri ve talihsizlikleri, ileride bize çok daha kalabalık, sunulan eserlerin tamamını oynıyacak imkânlara sahip -fizikleri bakımından da daha az gelişatlı - dans topluluklan göndererek telâfi edeceğini ümidederiz.

Altındağda "Yabanlar"

Özü ile sözü bir!

Oyun : "Yabanlar" ("Rusteghi").
Yazan : Carlo Goldoni (1707-1793).
Çeviren : Samim Sinanoğlu.
Tiyatro : Devlet Tiyatrosu (Altındağ).
Sahneye **koyan** : Mahir Canova.
Dekor: Tarık Levendoğlu.
Kostüm : Erkan Kırtunç.
Işık : Burhan Gerçekoğlu

Konu : Goldoni, "Yabanlar"ında, bizim, Atatürkten bu yana gerçekleştirdiğimiz devrimlerden en önemlisini, kadını bir süs, bir eşya, kimi zaman da bir köle olmaktan kurtaran ve Batı uygarlığının dayandığı temellerden biri plan kadın özgürlüğünü »avunuyor bundan tam ikiyüz yıl önce, Pintilik'e bencilliğin pek hoşlandığı aşırı muhafazakâr ve içine kapalı aile hayatı, anlaşılan 1760'larda Venedik'te, "ortadan kalkmak üzere olan eski âdetlerin yerine yeni, daha serbest bir hayat görüşünün yerleşmeğe yüz tuttuğu bir devirde" geri kafalı kocaların sürdürmek istedikleri bîr tutum olmuş. Goldoni sağduyu sahibi oldukları kadar da akıllı üç kadınla güzelliği ve sevimliliği kadar zeki bir gençkızın yardımıyla o geri kafalı kocaları gülünç ederek bu sakat tutumla savaşıyor. "Yabanlar"in iki yüzyıldan beri en çok oynanan oyunları arasında, özellikte dünya halk tiyatrolarının repertuvarlarında yer alması bundandır,

Oynıyanlar : Işık Yenersu (Lucietta), Jale Ayata (Margherita), Tekin Akmansoy (Luhardo), Ahmet Demirel (Maurizio), Olcay Poyraz (Marina), Ülkü Ülkümen (Filpetto), Atillâ Erdem (Simon), Baykal Saran (K. Riccardo), Meral Gözendor (Felice), Ali Algın (Canciano),

Beğendiğim : Samim Sinanoğlunun akıcı, sağlam çevirisi, Tarık Levendoğlunun oyuna yerli rengini ve havasını -daha önemlisi döner bir plâtform üzerine yerleştirdiği o stilize "kafes''le karılarını eve kapamak isteyen Yabanların "esprit'sini - veren güzel dekoru. Mahir Canovanın, vakanın karnaval mevsimine rastlamasından faydalanarak -kişilerin karakterlerine pek elverişli olmadığı halde - Commedia dell'Arte üslûbundan örnekler vermeği güden renkli, haretketli sahne düzeni. Lucletta'da. Işık Yenersunun, Margherita'da Jale Ayatanın, Simon'da Atillâ Eldemin. Riccardo'da Baykal Saranın, Marina'da Olcay Poyrazın klâsik komedi üslubunu koruyan, ahenkli oyunları. Tekin Akmansoyun -bütün aşırılıklarına rağmen- rahatlığı ve sevimliliğiyle hoşa giden, güldüren Lunardo'su.

Beğenemediğim: Gereksiz yere birer karikatür haline getirilmiş olan Ahmet Demirelin Maurizio'su ile Ali Algının -üstelik pek donuk ve isteksiz oynadığı. Canciano'su. Meral Güzendorun acele ve hafif konuşmasından sözleri pek anlaşılmıyan giyimine. kuşamına, hele Felice gibi bir kadının "pişkinliğine'' uygun düşmeyen telâşlı oyunu. ülkümenin fazla "süslü" ve "ağır'' Filpetto'su.

Sonuç : Bu aksaklıklara, özellikle Yatan karakterlerinin kesinlikle belirmesine imkân vermeyen aşırılıklara rağmen, güldüren, ne demek istediğini da duyuran bir oyun.

Naciye FEVZİ

"BASIN İLÂN KURUMU"

Genel Müdürlük
Cağaloğlu, Türk Ocağı Caddesi No. 1
İstanbul
Telefon : 22 43 84 – 22 43 85
Telgraf Adresi : BASIN KURUMU

ŞUBELER	DIŞ MUHABİRLER	
İstanbul	A.B.D.	İsveç
Ankara	Almanya (Federal)	İsviçre
İzmir	Almanya	İtalya
Adana	Avusturya	Japonya
Bursa	Avustralya	Lübnan
Diyarbakır	Belçika	Macaristan
Erzurum	Bulgaristan	Norveç
Eskişehir	Çekoslovakya	Pakistan
Konya	Danimarka	Polonya
Zonguldak	Fransa	Portekiz
	Hollanda	Romanya
	İngiltere	Yugoslavya
	İspanya	Yunanistan
	İsrail	

SOĞUK

ALGINLIĞI

VE FAZLA

YORGUNLUKTAN

İLERİ

GELEN

vücut

kırıklığı

ve

adale

ağrılarına

karşı

GRİPİN

● **GRİPİN**, baş, diş, adale ve sinir ağrılarını teskin eder ● **GRİPİN**, lumbago, siyatik ve romatizma ağrılarına karşı faydalıdır ● **GRİPİN**, grip ve nezle başlangıcında birçok fenalıklar önler ● **GRİPİN**, 4 saat ara ile günde 3 adet alınabilir

(Faal: — 9736) — 1307

(Basın: A — 1356) — 1314